

B

Pekka Kauppila

MATKAILUN ALUETALOUDELLISTEN VAIKUTUSTEN SEURANTAMALLI: KALAJOKI, KUUSAMO, OULU JA PUDASJÄRVI

**KAJAANIN
AMMATTIKORKEAKOULU**
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Kajaanin ammattikorkeakoulu

University of Applied Sciences

Pekka Kauppila

**MATKAILUN ALUETALOUDELLISTEN
VAIKUTUSTEN SEURANTAMALLI:
KALAJOKI, KUUSAMO, OULU JA PUDASJÄRVI**

Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B

Raportteja ja selvityksiä 61

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Kainuun liitto

POHJOIS-POHJANMAAN LIITTO
Council of Oulu Region

JOKILAAKSOJEN KOULUTUSKUNTAYHTYMÄ

Yhteystiedot:

Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjasto

PL 240, 87101 KAJAANI

Puh. 044 7157042

Sähköposti: amkkirjasto@kamk.fi

<http://www.kamk.fi>

Kannen kuva:

VisitOulu

ISBN 978-952-9853-97-7

ISSN 1458-915X

Kajaani 2016

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	2
1.1	Tutkimusraportin taustaa.....	2
1.2	Tutkimusraportin tarkoitus ja tavoitteet	5
1.3	Tutkimusraportin keskeiset käsitteet.....	5
2	TUTKIMUSAIINEISTOT JA -MENETELMÄT.....	8
2.1	Tutkimusaineistot.....	8
2.2	Tutkimusmenetelmät.....	10
3	MATKAILUN ALUETALOUDELLISET VAIKUTUKSET.....	13
3.1	Välitön matkailutulo.....	13
3.2	Välitön matkailutyöllisyys	15
3.3	Välitön palkkatulo	18
3.4	Välitön palkkaverotulo	20
3.5	Matkailun kerrannaisvaikutukset.....	22
3.6	Matkailu osana aluetaloutta	25
3.7	Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten kehitys.....	26
4	YHTEENVETO JA POHDINTA.....	31
4.1	Keskeiset tulokset	31
4.2	Pohdinta	33
	KIRJALLISUUS JA MUUT LÄHTEET	37

1 JOHDANTO

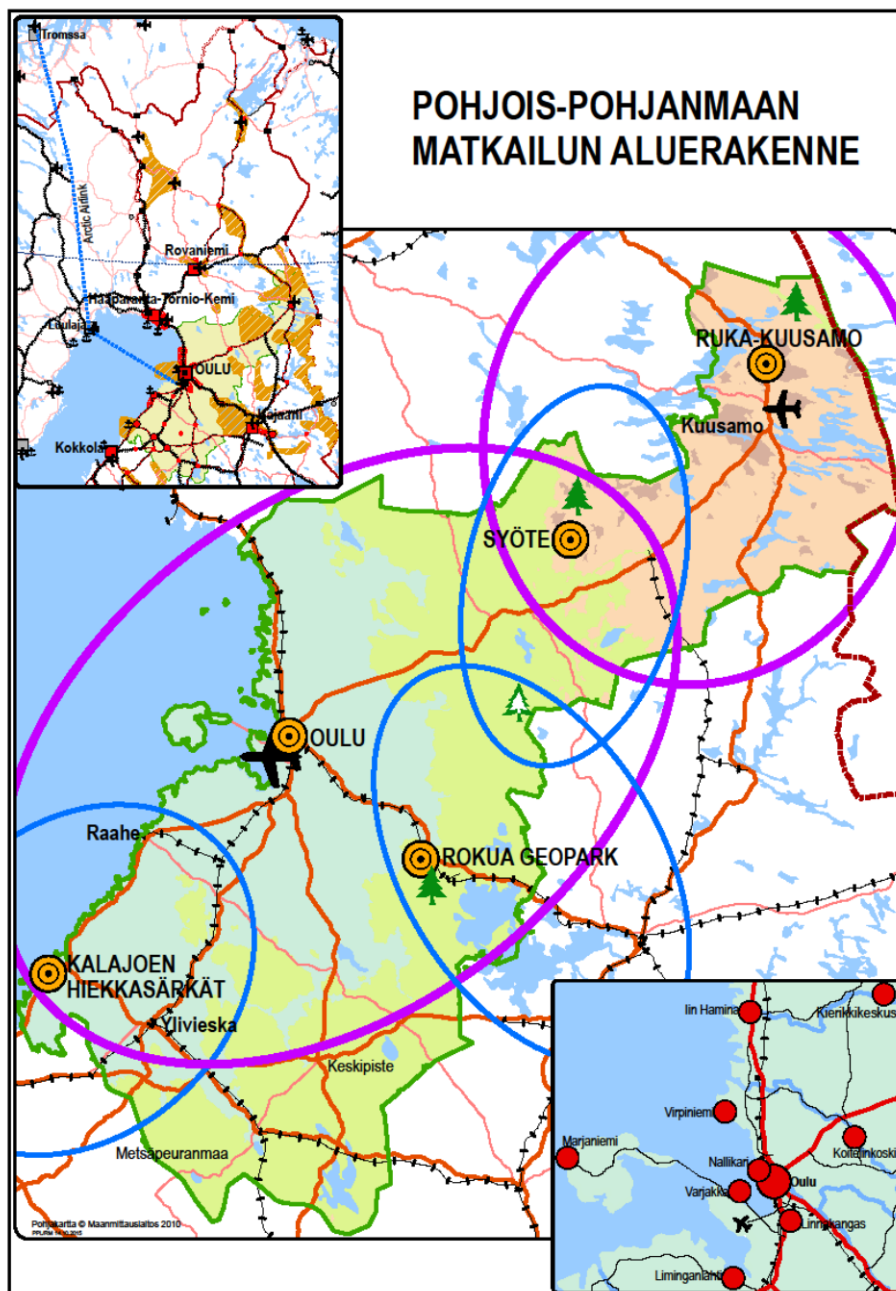
1.1 Tutkimusraportin taustaa

Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelmassa vuosille 2014–2017 korostetaan matkailua yhtenä maakunnan kehitettävistä elinkeinoista, kun tavoitteena on vientitulojen kasvu ja aluetalouden monipuolistaminen (Pohjois-Pohjanmaan liitto 2014). Yleisesti ottaen matkailun avulla pyritään lisäämään matkailun myönteisiä sosiotaloudellisia vaikutuksia maakunnassa. Matkailun myönteiset ja kielteiset vaikutukset – ympäristölliset, sosiokulttuuriset ja taloudelliset – konkretisoituvat paikallistasolla (ks. Murphy 1095; Mathieson & Wall 1987; Vuoristo 1998; Hall & Page 2006). Myönteisiä aineellisia sosiotaloudellisia vaikutuksia ovat paikallistasolla esimerkiksi väestömäärän lisääntyminen ja terve ikärakenne, yritystoiminnan viiriäminen ja toimialarakenteen monipuolistuminen, työpaikkojen syntyminen ja työpaikkarakenteen monipuolistuminen sekä julkisen ja yksityisen palvelurakenteen kehittyminen. (Matkailu)yritystoiminnan myötä syntyvistä työpaikoista karttuu kohdealueelle palkkatuloja ja edelleen palkkaverotuloja. Nämä edesauttavat muun muassa julkisen palvelurakenteen ja infrastruktuurin ylläpidossa ja kehittämisessä.

Pohjois-Pohjanmaan liiton (2015a) matkailustrategiassa vuoteen 2020 korostetaan matkailun roolia aluekehityksen välineenä. Matkailun kansainvälistymiseen tähtäävässä strategiassa painopisteinä ovat matkailukeskusten ja kärkituotteiden kehittäminen, matkailualueiden ja -keskusten saavutettavuuden ja infrastruktuurin kehittäminen, matkailualueiden imago, matkailukeskusten myynti ja markkinointi sekä matkailuelinkeinon tutkimus ja koulutus. Viimeksi mainitusta painopisteestä nostetaan esille muun muassa tutkimuspohjaisen tiedon tarve matkailukysynnästä sekä matkailuelinkeinon ja aluekehityksen kytkennöistä alueellisen ennakkoinnin tarpeisiin. Myös Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelmassa korostetaan matkailualan koulutuksen ja tutkimuksen kehittämistä (Pohjois-Pohjanmaan liitto 2014).

Matkailun ja aluekehityksen kytkentöihin viitaten Kajaanin ammattikorkeakoulu toteutti vuonna 2015 yhteistyökumppaneiden – Pohjois-Pohjanmaan liiton, Kainuun liiton, BusinessOulun, Koillis-Suomen kehittämissyhtiö Naturpolis Oy:n, Pudasjärven kaupungin ja Kainuun Etu Oy:n – kanssa CoReFor-tutkimushankkeen (yhteistoiminta, aluetalous ja ennustaminen), jossa selvitettiin uudella mittaamismallilla Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakunnissa paikallistasolla matkailun aluetaloudellisia vaikutuksia. Mittaamismallin ohella tutkimushankkeessa luotiin talousvaikutusten seurantamalli sekä hahmoteltiin matkailun kehittämishankkeiden ja investointien ennuste- ja arviointimallia. Pohjois-Pohjanmaalla tutkimuskohteina olivat Kuusamo (Kauppila 2016a), Oulu (Kauppila 2016b), Pudasjärvi (Kauppila 2016c) ja Kainuussa Sotkamo (Kauppila & Järviluoma 2016). Kyseisenä vuonna Pohjois-

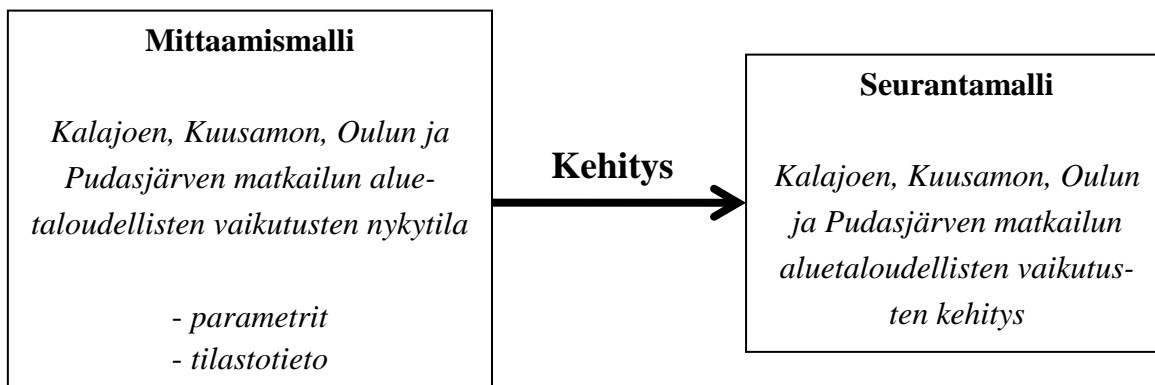
Pohjanmaan liitto työsti CoReFor-hankkeessa julkituodulla mittaamismallilla Kalajoen matkailun aluetaloudelliset vaikutukset -selvityksen (Näpänkangas 2016). Pohjois-Pohjanmaan liiton (2015a) matkailustrategiassa maakunta on jaettu viiteen matkailualueeseen: Ruka-Kuusamo, Oulun kaupunki ja kaupunkiseudun kohteet, Kalajoki, Syöte ja Rokua Geopark -alue (kuva 1). Näin ollen CoReFor-tutkimushankkeessa ja Pohjois-Pohjanmaan liiton omana työnä tuotettiin tietoa kaikkien muiden Pohjois-Pohjanmaan matkailualueiden taloudellisista vaikutuksista lukuun ottamatta Rokua Geopark -aluetta.

Kuva 1. Pohjois-Pohjanmaan matkailun aluerakenne (Pohjois-Pohjanmaan liitto 2015a: kuva 4).

Matkailun aluetaloudellisia vaikutuksia voidaan mitata usealla menetelmällä, kuten pohjoismaisella mallilla, MTT-mallilla, panos–tuotos-mallilla, Koillismaan mallilla ja matkailun satelliittitilinpäidolla. Mallit on käyty läpi yksityiskohtaisesti toisaalla (ks. Kauppila 2016a, 2016b, 2016c; Kauppila & Järviluoma 2016). Mittaaminen ei ole kuitenkaan yksiselitteistä eikä yksinkertaista, ja lähes jokaisessa tutkimuksessa on kritisoitu käytettyä menetelmää. Kritiikki kohdistuu – sovelletusta menetelmästä riippumatta – muun muassa mallien vaatimaan raskaaseen empiriaan (ks. Kauppila 1999, 2001; Karppinen & Vähäsantanen 2011; Tahvanainen ym. 2012). Empirian kerääminen kentältä vie runsaasti aikaa ja edellyttää huomattavan määrän resursseja, mikä pidentää tutkimusprosessin kestoja ja nostaa kustannuksia. Toisaalta on todettava, että ilman empiriaa matkailun talousvaikutusten alueelliset piirteet jäisivät huomioitta. Tutkimuksissa kaivataan myös pitkittäistutkimusten eli seurannan mahdollisuutta ilman jatkuvaa uuden empirian keräämistä (ks. Kauppila 1999; Karppinen & Vähäsantanen 2011; Tahvanainen ym. 2012). Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten mittaamista on siis tarve kehittää siihen suuntaan, että raskasta empiiristä vaihetta voidaan keventää luopumatta kuitenkaan matkailun alueellisista piirteistä. Toinen tarve viittaa matkailun talousvaikutusten seurantajärjestelmään, joka on systemaattinen, helposti toteutettava, dynaaminen ja kustannustehokas. Seurantamalli liittyy olennaisesti matkailun alueelliseen strategiseen suunnitteluprosessiin (ks. Kauppila 2016a, 2016b, 2016c; Kauppila & Järviluoma 2016).

Tässä tutkimusraportissa päivitetään CoReFor-tutkimushankkeessa luodun seurantamallin avulla Kalajoen, Kuusamon, Oulun ja Pudasjärven matkailun aluetaloudelliset vaikutukset vuonna 2014 ja verrataan talousvaikutusten kehitystä vuosina 2013–2014. Raportissa sovellettavan matkailun aluetaloudellisten vaikutusten seurantamallissa hyödynnetään mittamismallin empirian kautta tuotettuja parametreja ja monipuolista, viranomaisen (Tilastokeskus, Kuntaliitto) vuosittain päivittävää tilastotietoa, joiden avulla matkailun talousluvut voidaan tuottaa ilman raskasta jokavuotista empirian uudelleenkeräämistä. Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten seurantamallin perustana olevan uuden mittamismallin käsitteet, periaatteet ja toimintatapa on esitetty yksityiskohtaisesti Kuusamon (Kauppila 2016a), Oulun (Kauppila 2016b), Pudasjärven (Kauppila 2016c) ja Sotkamon (Kauppila & Järviluoma 2016) raporteissa, joihin tämä selvitys pohjautuu. Seurantamallilla on päivitetty Sotkamon matkailun aluetaloudelliset vaikutukset (Kauppila 2016d). Tutkimusraportin viitekehys ilmenee kuvasta 2.

Kuva 2. Tutkimusraportin viitekehys.

Tutkimusraportti etenee siten, että seuraavaksi esitellään tutkimuksen tarkoitus, yksityiskohtaiset tavoitteet ja keskeiset käsitteet. Tämän jälkeen käydään läpi tutkimusaineistot ja -menetelmät. Keskeisissä tuloksissa keskitytään edellä mainittujen kuntien matkailutalouden tunnuslukuihin vuonna 2014 ja verrataan niiden kehitystä vuoteen 2013. Raportti päättyy yhteenvetoon ja pohdintaan. Kalajoen (Näpänkangas 2016), Kuusamon (Kauppila 2016a), Oulun (Kauppila 2016b) ja Pudasjärven (Kauppila 2016c) matkailutarjontaa ja -kysyntää on kuvattu yksityiskohtaisesti aikaisemmin julkaistuissa kyseisten alueiden matkailun taloudellisia vaikutuksia tarkastelevissa raporteissa.

1.2 Tutkimusraportin tarkoitus ja tavoitteet

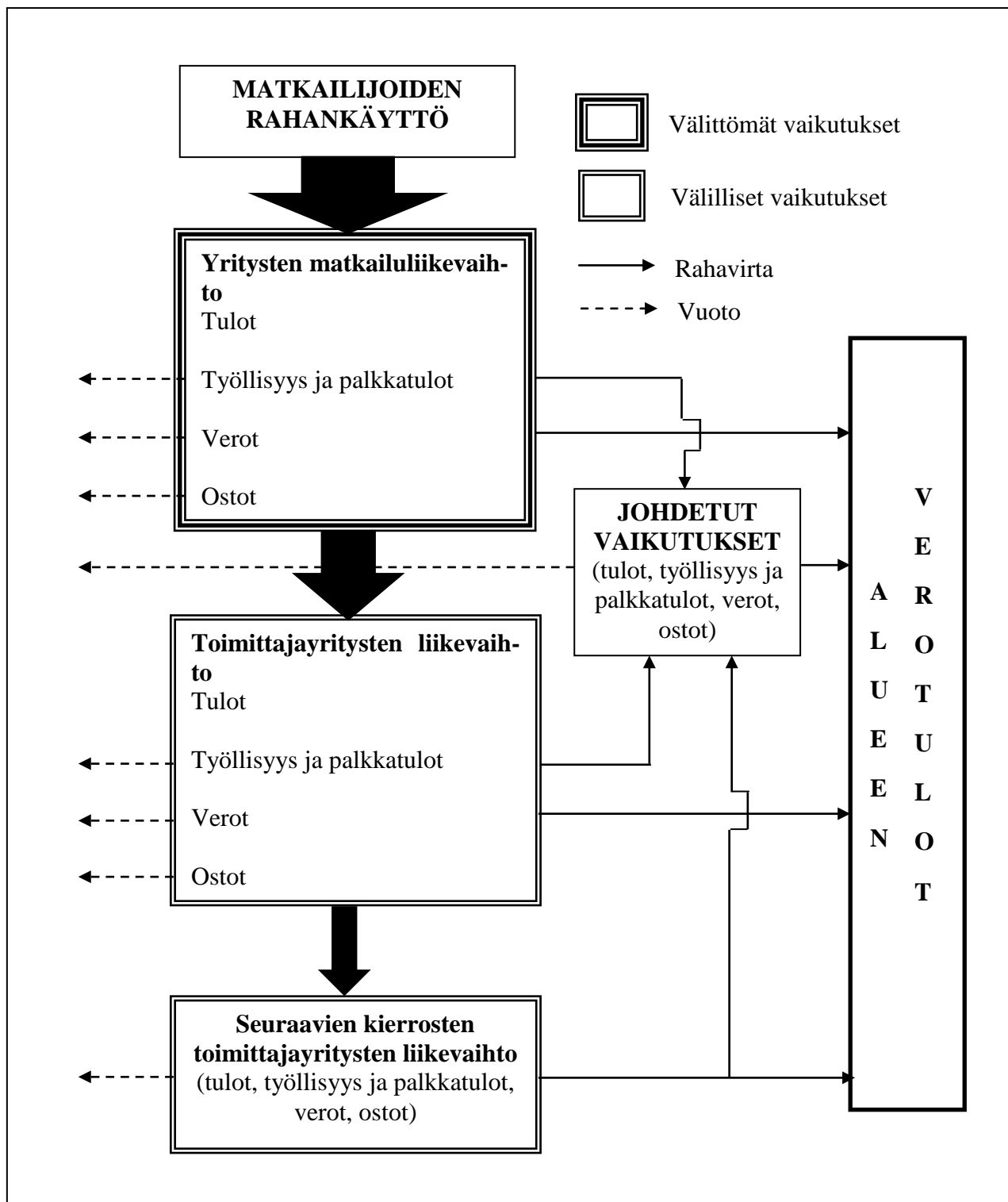
Tämän tutkimusraportin tarkoituksena on päivittää Kalajoen, Kuusamon, Oulun ja Pudasjärven matkailun aluetaloudelliset vaikutukset CoReFor-tutkimushankkeessa luodulla seurantamallilla (ks. Kauppila 2016, 2016b, 2016c; Kauppila & Järviluoma 2016). Raportin yksityiskohtaiset tavoitteet voidaan esittää seuraavasti:

1. *Selvittää välitön matkailutulo (euroa, alv:ton), välitön matkailutyöllisyys (htv.), välitön palkkatulo ja välitön palkkaverotulo toimialoittain (korjaamo- ja huoltamotointi, vähittäiskauppa, majoitus- ja ravitsemistoiminta, liikenne sekä virkistys- ja muut palvelut) Kalajoella, Kuusamossa, Oulussa ja Pudasjärvellä vuonna 2014.*
2. *Selvittää matkailun aluetaloudellisten vaikutusten kehitys Kalajoella, Kuusamossa, Oulussa ja Pudasjärvellä vuosina 2013–2014.*

1.3 Tutkimusraportin keskeiset käsitteet

Matkailun aluetaloudellisissa tutkimuksissa sovelletaan muutamia peruskäsitteitä. Näitä ovat välittömät, välilliset ja johdetut vaikutukset (ks. Murphy 1985; Mathieson & Wall 1987;

Vuoristo & Arajärvi 1990; Hall & Page 2006). Matkailu tuo aluetalouteen ja sen kiertokulkuun uutta, alueen ulkopuolista rahaa (kuva 3). Matkailijat kuluttavat kohdealueella rahaa erilaisiin palveluihin, kuten majoitus-, ravitsemis-, liikenne- ja ohjelmapalveluihin sekä vähittäiskauppaan ja huoltamotoimintaan. Heidän ostaessa suoraan tavaroita ja palveluita yrityksistä syntyy **välittömiä vaikutuksia**. **Välilliset vaikutukset** ilmenevät silloin, kun välitöntä matkailutuloa saavat yritykset hankkivat tavaroita ja palveluita toimittajayrityksistä. Nämä hankintaketjut voivat olla pituudeltaan useita kierroksia ja ulottua aina tuottajatasolle saakka. Matkailun ansiosta työllistyneiden ostaessa tavaroita ja palveluita syntyy puolestaan **indusoituja eli johdettuja vaikutuksia**. Kaikki edellä mainitut vaikutukset koskevat matkailutuloja ja matkailutyöpaikkoja sekä työpaikoista kertyviä palkkatuloja ja palkkaverotuloja. Välilliset ja johdetut vaikutukset muodostavat matkailun **kerrannaisvaikutukset**. Matkailun **kokonaisvaikutukset** taas sisältävät välittömät, välilliset ja johdetut vaikutukset. Osa välittömistä, välillisistä ja johdetuista vaikutuksista suuntautuu alueelta ulos: aluetaloudesta ilmenee **vuotoja**. Vuotoja tapahtuu työntekijöiden ostojen ja palkkojen mukana, jolloin ne vähentävät myös alueen verotuloja. Toisaalta yritysten tavaroiden ja palveluiden hankinta (ostot) kohdistuu osittain alueen ulkopuolelle, ja siksi alueen tuloinjektio pienenee ostoketjun edetessä. On kuitenkin huomattava, että osa niidenkin työntekijöiden kulutuksesta, joiden palkkaverotulot vuotavat kohdealueen ulkopuolelle, suuntautuu työpaikkakunnalle ja siten aikaansaa johdettuja vaikutuksia aluetaloudessa. Tässä tutkimusraportissa mielenkiinto kohdistuu matkailun välittömiin tulo-, työllisyys-, palkkatulo- ja palkkaverotulovaikutuksiin. Näin ollen matkailun kerrannaisvaikutukset jäävät vähemmälle tarkastelulle, mutta niitä pohditaan tutkimuskirjallisuuden pohjalta.

Kuva 3. Matkailijoiden rahankäyttö ja aluetaloudelliset vaikutukset (muokattu ja täydennetty Rinne 1999: kuva 1; Rinne & Saastamoinen 2005: kuva 1).

2 TUTKIMUSAINEISTOT JA -MENETELMÄT

2.1 Tutkimusaineistot

Vuositason matkailun aluetaloudellisten vaikutusten seurantamallin tutkimusaineisto perustuu Tilastokeskuksen (2016a) yritysrekisterin kuntakohtaisiin – Kalajoki, Kuusamo, Oulu ja Pudasjärvi – toimialoittaisiin kokonaisliikevaihto- ja kokonaistyöllisyystietoihin (henkilötyövuodet). Toimialakohtaiset tiedot tilattiin TOL (2008) toimialaluokitukseen tukeutuen ottamalla huomioon Työ- ja elinkeinoministeriön (2015a) esittämät toimialasuositukset matkailun aluetaloudellisiin vaikutustutkimuksiin. Toimialat jaetaan liitteen I mukaisesti viiteen päätoimialaan: korjaamo- ja huoltamotoiminta, vähittäiskauppa, majoitus- ja ravitsemistominta, liikenne sekä virkistys- ja muut palvelut. Päätoimialat puolestaan koostuvat useista alatoimialoista.

Alueellisen yritystoimintatilaston peruskehikon muodostaa Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisteri ja tilastoyksikkö on toimipaikka. Toimipaikalla tarkoitetaan taloudellista yksikköä, jossa saman omistajuuden tai valvonnan alaisuudessa harjoitetaan mahdollisimman samanlaisten tavaroiden ja palveluiden tuotantoa tavallisimmin yhdellä sijaintipaikalla. Toimipaikka voi jo sellaisenaan muodostaa yrityksen (yksitoimipaikkainen yritys) tai sitten olla selkeästi rajattava osa yritystä (monitoimipaikkainen/monitoimialainen yritys). Toimipaikan alueellisena yksikkönä on pääsääntöisesti kunta. Tästä seuraa se, että yrityksen eri kunnissa sijaitsevat toimipaikat katsotaan erillisiksi tilastoyksiköiksi. Joissakin tapauksissa tilastoyksikkönä joudutaan käyttämään useamman toimipaikan muodostamaa kokonaisuutta (Tilastokeskus 2016b). Tilastojen perustiedot pohjautuvat hallinnollisiin aineistoihin, kuten verohallinnon rekistereihin, ja tiedonkeruuseen yrityksiltä ja yritysten toimipaikoilta (Tilastokeskus 2016b; Työ- ja elinkeinoministeriö 2016).

Tilastokeskuksen yritysrekisteriin kuuluvat *yritykset ja toimipaikat*, jotka ovat toimineet yli puoli vuotta tilastovuonna ja jotka ovat työllistäneet enemmän kuin puoli henkilötyövuotta tai joiden liikevaihto on ylittänyt vuosittain määritellyn tilastorajan. Henkilöstö käsittää palkansaajat ja yrittäjät. Henkilöstö on muunnettu kokovuosityöllisiksi siten, että esimerkiksi puolipäiväinen työntekijä vastaa puolta henkilöä ja kaksi puolivuotista työntekijää vastaa yhtä kokovuosityöllistä (Tilastokeskus 2016b). Vuonna 2014 liikevaihdon tilastoraja oli 11 016 euroa. Lisäksi mukaan on otettu taserajan 170 000 euroa ylittävät yritykset (Kokkonen 2016a).

Tilastokeskus uudisti yritystilastojen tuotantoaan vuodesta 2013 alkaen. Muutoksista johtuen alueellisen yritystoimintatilaston tiedot eivät ole vertailukelpoisia aiempiin tilastovuosiin.

Merkittävimmät muutokset liittyvät toimialaluokituksen, yritystietojen (mm. liikevaihto- ja henkilöstötieto) ja yritysjärjestelyjen käsittelyn yhtenäistämiseen sekä päättelysääntöihin, jonka perusteella tilastoitava yritys- tai toimipaikkajoukko muodostetaan. Alkutuotannon toimialojen osalta tilastossa ovat tilastovuodesta 2013 alkaen mukana alkutuotannosta arvonlisäverovelvolliset, kun myynnit ylittävät tilastorajan. Alueellisessa yritystoimintatilastossa on ollut muutoksia myös tiedonkeruussa: liikevaihtotieto kerätään nykyään vain alue- ja toimialatiedonkeruussa, kun tietoa kysyttiin aiemmin myös yritysrekisterin henkilöstö- ja toimipaikkarakennetiedustelussa (Tilastokeskus 2016b). Edelliseen viitaten esimerkiksi Kalajoelta (Kutilainen 2004) ja Kuusamosta (esim. Juntheikki & Korhonen 2005; Kauppila 2007, 2009, 2011, 2012; Kauppila & Ervasti 2001; Ervasti & Kauppila 2003) aikaisemmin julkaistuja tutkimustuloksia ei voida suoraan verrata vuoden 2013 Kalajoen (Näpänkangas 2016) ja Kuusamon (Kauppila 2016a) eikä käsillä olevan raportin tuloksiin.

Tilastokeskuksen (2016a) yritysrekisterin uusimmat tiedot ovat vuodelta 2014. On syytä muistuttaa, että rakentamissektori ei ole ollut mukana Suomessa tehdyissä matkailun alue-taloustutkimuksissa eikä sitä ole mainittu Työ- ja elinkeinoministeriön (2015a) suosituksissa eikä matkailun satelliittitilinpidon toimialaluokituksissa (ks. Konttinen 2005, 2006; Työ- ja elinkeinoministeriö 2015b; Nurmi 2016). Näin ollen myös tässä tarkastelussa rakentaminen jätetään analyysin ulkopuolelle. Lisäksi on huomattava, että mikäli esimerkiksi majoitus- ja ravitsemispalveluiden yritykset käyttävät työvoiman vuokrausyrityksiä ja työntekijät ovat näiden vuokrausyritysten palkkalistoilla, henkilöstö rekisteröityy vuokrausyrityksen sijaintikuntaan (Leinonen 2009). Pohjois-Suomen maaseutumaisissa kunnissa tämä ei ole välttämättä sama kuin työpaikan sijaintikunta. Vuonna 2015 vuokratyötä teki keskimäärin 31 000 henkilöä eli hieman enemmän kuin vuonna 2014. Vuokratyöntekijöissä oli lähes yhtä paljon miehiä ja naisia. Vuokratyöntekijöiden osuus palkansaajista oli vain noin reilu prosentti vuonna 2015. Vuokratyön tekeminen on siten varsin marginaalinen työnteon muoto Suomen työmarkkinoilla. Vuokratyö jakaantuu monille toimialoille. Yleisintä vuokratyö oli tukku- ja vähittäiskaupassa, majoitus- ja ravitsemistoiminnassa sekä teollisuudessa. Kaikilla näillä toimialoilla vuokratyöntekijöitä oli muutama tuhat (Tilastokeskus 2016c). Vuonna 2014 koko maassa kertyi majoitus- ja ravitsemistoiminnassa yhteensä 63 504 henkilötyövuotta (Tilastokeskus 2016b).

Välittömien työllisyysvaikutusten aikaansaamien palkkatulovaikutusten laskemisessa hyödynnetään Tilastokeskuksen (2016d) palkkarakennetilastoja. Niistä johdetaan toimialoittaiset kokoajaisten palkansaajien kokonaisansiot (mediaani) kuukaudessa. Kokonaisansio kuvaa säännölliseltä työajalta sekä muulta työajalta, kuten yli- ja lisätyöajalta, maksettua palkkaa. Se ei kuitenkaan sisällä kertaluonteisia eriä, esimerkiksi lomarahaa ja tulospalkkiota. On korostettava, että Tilastokeskuksen palkkarakennetietokannasta ei ole käytettävissä vuoden 2014 toimialoittaisia palkkatietoja maakunta-, seutukunta- tai kuntatasolta vaan kuukausiansiot ovat valtakunnallisia. Näin ollen analyysissa jää huomioitta alueelliset kuukausian-

sioerot. Sen sijaan maakuntatasolta on saatavissa kokoikäisten palkansaajien keskimääräinen kuukausiansiotieto (mediaani): vuonna 2014 se oli esimerkiksi Uudellamaalla 3 217 euroa kuukaudessa ja Pohjois-Pohjanmaalla 2 877 euroa. Kyseisenä vuonna valtakunnantason keskiarvo oli 2 946 euroa kuukaudessa (Tilastokeskus 2016d). On huomattava, että poikkeuksellisen suuripalkkaiset nostavat keskiarvoa. Tästä syystä palkkatilastoissa on toisinaan suositeltu mediaanin käyttöä keskilukuna. Suomen tilanteessa mediaani kuvaakin keskiarvoa paremmin keskimääräisen palkansaajan ansioita (Idman 2014). Käytännössä mediaani tarkoittaa sitä, että puolet palkansaajista ansaitsee enemmän kuin mediaaniluku ja puolet vähemmän.

Tässä tutkimusraportissa välittömien työllisyysvaikutusten aikaansaamien palkkaverotulo-vaikutusten (kunnallisverotulot) määrittämisessä tukeudutaan Kuntaliiton (2016) efektiivinen veroaste -tilastoihin vuodelta 2014. Erilaisten vähennysten johdosta kuntien tuloveroprosentit (nimellinen veroaste) eivät vastaa todellista veroastetta kunnissa. Puhutaankin efektiivisestä veroasteesta, joka on maksuunpannun kunnallisveron suhde ansiotuloihin. Kunnallisverotuksessa tehdään vähennyksiä veronalaisista ansiotuloista. Tulosta tehtäviä vähennyksiä ovat muun muassa matkakustannukset, tulonhankkimiskulut, ansiotulovähennys ja perusvähennys. Vähentämällä tulosta tehtävät vähennykset saadaan verotettava tulo, josta veron määrä lasketaan kunnallisveroprosentin mukaisesti. Efektiivinen veroaste -tilastot koskevat tutkimuksen kohteina olevia kuntia eli Kalajokea, Kuusamoja, Oulua ja Pudasjärveä.

2.2 Tutkimusmenetelmät

Tässä tutkimusraportissa sovelletaan aikaisemmissa tutkimuksissa luodun matkailun aluetaloudellisten vaikutusten seurantamallin periaatteita (ks. Kauppila 2016a, 2016b, 2016c; Kauppila & Järviluoma 2016). Seurantamallissa matkailutoimialat (korjaamo- ja huoltamotoiminta, vähittäiskauppa, majoitus- ja ravitsemistoiminta, liikenne sekä virkistys- ja muut palvelut) ja niiden sisältö määritellään TOL (2008) toimialaluokituksen tukeutuen täsmälleen samoiksi kuin mittaamismallin tapauksessa. Toimialaluokituksessa on otettu huomioon Työ- ja elinkeinoministeriön (2015a) suositukset. Tilastokeskuksen yritysrekisteristä tilattiin tarkastelukuntien vuoden 2014 kyseisten toimialojen kokonaisliikevaihto- ja kokonaishenkilöstötiedot. Aikaisempien tutkimusten empiria tuotti puolestaan sovellettavat kuntakohtaiset toimialoittaiset matkailutulo- ja -työllisyysprosentit (ks. Kauppila 2016a, 2016b, 2016c; Näpänkangas 2016). Toimialoittaiset kokonaisliikevaihto- ja kokonaishenkilöstötiedot kerrotaan matkailutulo- ja -työllisyysprosenttiluvuilla, jolloin lopputulema on toimialoittainen välitön matkailutulo ja välitön matkailutyöllisyys. Laskemalla yhteen toimialoittainen välitön matkailutulo ja välitön matkailutyöllisyys saadaan välitön kokonaismatkailutulo ja välitön kokonaismatkailutyöllisyys.

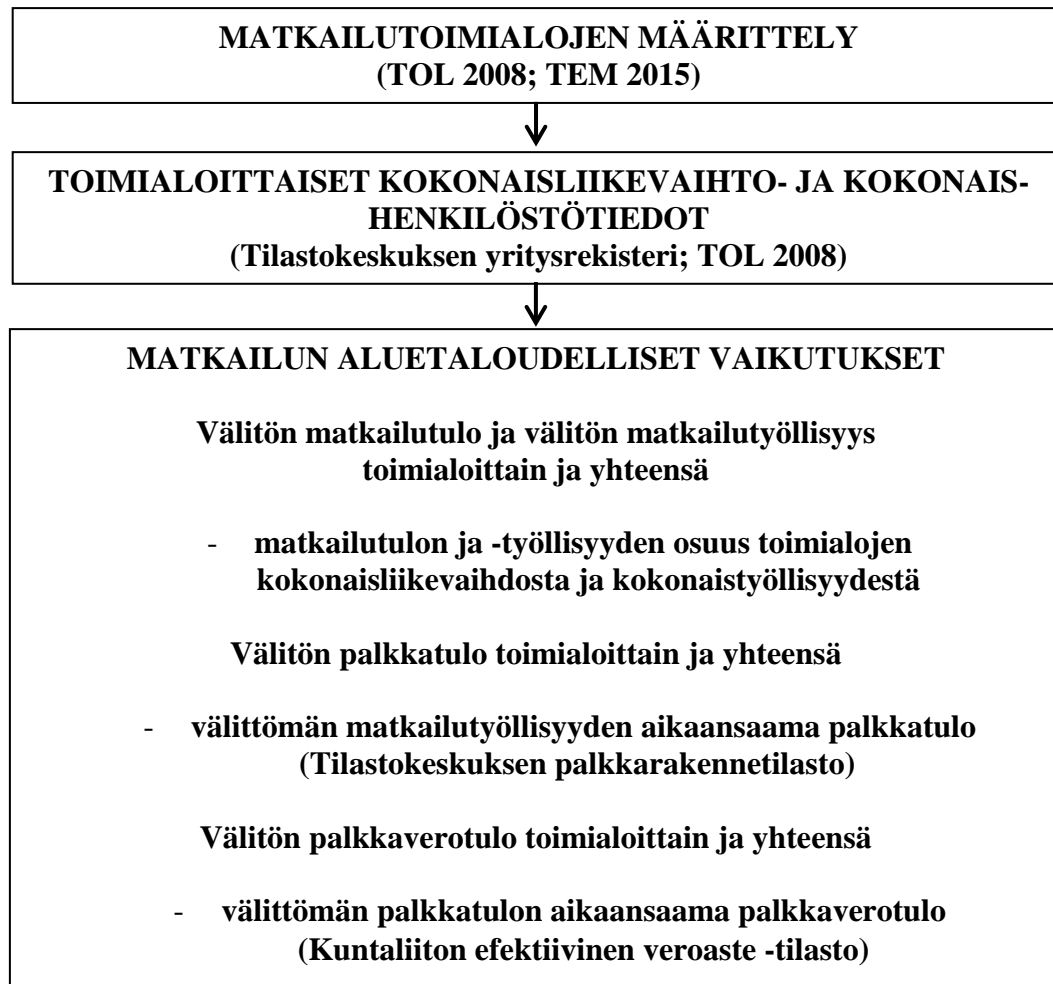
Välitön palkkatulo saadaan Tilastokeskuksen (2016d) palkkarakennetilastojen avulla. TOL (2008) toimialaluokituksen tukeutuen toimialoittaiset keskimääräiset kuukausiansiot laskeaan siten, että jokaisen kunnan tapauksessa kunkin päätoimialan kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansio (mediaani) kuukaudessa on alatoimialojen keskiarvo. Jotta alatoimiala otetaan päätoimialan tarkasteluun mukaan, kunnassa täytyy olla Tilastokeskuksen yritysrekisterin toimipaikkalaskurin mukaan 5-numerotasolla mainittujen alatoimialojen yritystoimintaa vuonna 2016 (ks. Tilastokeskus 2016e). Päätoimialan kuukausiansio muodostuu kunnittain seuraavasti:

- *korjaamo- ja huoltamatoiminta* Kalajoella (palkkarakennetilaston toimialat 452, 454 ja 473), Kuusamossa (toimialat 452 ja 473), Oulussa (toimialat 452, 454 ja 473) ja Pudasjärvellä (toimialat 452 ja 473)
- *vähittäiskauppa* Kalajoella (toimialat 471, 472, 474, 475, 476, 477 ja 478), Kuusamossa (toimialat 471, 472, 474, 475, 476 ja 477), Oulussa (toimialat 471, 472, 474, 475, 476, 477 ja 478) ja Pudasjärvellä (toimialat 471, 472, 474, 475, 476 ja 477)
- *majoitus- ja ravitsemistoiminta* Kalajoella (toimialat 551, 553, 559, 561 ja 563), Kuusamossa (toimialat 551, 552, 553, 559, 561, 562 ja 563), Oulussa (toimialat 551, 552, 553, 559, 561, 562 ja 563) ja Pudasjärvellä (toimialat 551, 552, 553, 559, 561, 562 ja 563)
- *liikenne* Kalajoella (toimialat 493, 522 ja 771), Kuusamossa (toimialat 493, 503, 522, 771 ja 772), Oulussa (toimialat 491, 493, 501, 511, 522, 771, 772 ja 773) ja Pudasjärvellä (toimiala 493)
- *virkestys- ja muut palvelut* Kalajoella (toimialat 799, 900, 910, 931, 932 ja 960), Kuusamossa (toimialat 791, 799, 900, 910, 931, 932 ja 960), Oulussa (toimialat 791, 799, 900, 910, 931, 932 ja 960) ja Pudasjärvellä (toimialat 799, 910 ja 932)

Suluissa olevat alatoimialat kuuluvat raportissa käytettyjen viiden päätoimialan sisälle (ks. liite I). Toimialoilta 478, 491, 503, 511 ja 772 ei ole saatavissa valtakunnantason tietoa kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansioista kuukaudessa (ks. Tilastokeskus 2016d). On huomattava, että palkkarakennetilastoissa 3-numerotaso on tarkin saatavissa oleva tieto. Vuoden 2014 toimialoittaiset kokonaiskuukausiansiot kerrotaan 12,5:llä, jotta saadaan toimialan yhden henkilötyövuoden kokonaisvuosiansio lomarahoineen. Edelleen kokonaisvuosiansiot kerrotaan toimialoittaisilla henkilötyövuosilla, ja lopputulemana muodostuu toimialoittainen palkkatulo. Laskemalla yhteen toimialoittaiset palkkatulot saadaan välitön kokonaispalkkatulo.

Välitön palkkaverotulo pohjautuu Kuntaliiton (2016) efektiivinen veroaste -tilastoihin, jotka koskevat tarkastelukuntia vuodelta 2014. Toimialoittainen välitön verotulovaikutus saadaan kertomalla välitön palkkatulo kunkin kunnan efektiivisellä veroasteella. Kun toimialoittaiset palkkaverotulot lasketaan yhteen, lopputulemana muodostuu välitön kokonaispalkkaverotu-

lo. Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten seurantamalli käy ilmi kuvasta 4. Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten kehityksen vertailussa vuoden 2013 rahanarvo muutetaan vuoteen 2014 Tilastokeskuksen (2016f) elinkustannusindeksin avulla.

Kuva 4. Vuositason matkailun aluetaloudellisten vaikutusten seurantamalli (Kauppila 2016a: kuva 6, 2016b: kuva 6, 2016c kuva 6; Kauppila & Järviluoma 2016: kuva 6).

3 MATKAILUN ALUETALOUDELLISET VAIKUTUKSET

3.1 Välitön matkailutulo

Välitön matkailutulo lasketaan kertomalla toimialoittaiset kokonaisliikevaihtotiedot aikaisempien tutkimusten empirian kautta saaduilla päätoimialan matkailutulo prosenttiluvulla. On syytä korostaa, että välitön matkailutulo on arvonlisäveroton.

Vuonna 2014 Kalajoen välitön matkailutulo oli yhteensä reilu 31 miljoonaa euroa. Välittömästä matkailutulosta majoitus- ja ravitsemistoiminnasta kertyi miltei puolet ja vähittäiskaupasta yli kolmannes (taulukko 1). Välittömän matkailutulon osuus matkailutoimialojen, päätoimialojen, yhteenlasketusta kokonaisliikevaihdosta oli 27 prosenttia.

Taulukko 1. Toimialoittainen kokonaisliikevaihto (1000 €, alv:ton), matkailutulon osuus (%) ja välitön matkailu tulo (1000 €, alv:ton ja %) Kalajoella vuonna 2014.

Toimiala	Kok.lv. (1000 €)	Mtulo (%)	Välitön matkailutulo (1000 €)	Välitön matkailutulo (%)
Korjaamot/huoltamot	8 492	13	1 104	3,6
Vähittäiskauppa	80 033	14	11 205	36,1
Majoitus/ravitsemus	18 256	80	14 605	47,0
Liikenne	3 745	8	300	1,0
Virk./muut palvelut	5 140	74	3 804	12,3
YHTEENSÄ	115 666		31 018	100,0

Vuonna 2014 Kuusamon välitön matkailutulo oli yhteensä yli 91 miljoonaa euroa. Välittömästä matkailutulosta virkistys- ja muista palveluista sekä vähittäiskaupasta kertyi kummas-takin noin kolmannes ja majoitus- ja ravitsemistoiminnasta lähes neljännes (taulukko 2). Välittömän matkailutulon osuus matkailutoimialojen kokonaisliikevaihdosta oli 47 prosenttia.

Taulukko 2. Toimialoittainen kokonaisliikevaihto (1000 €, alv:ton), matkailutulon osuus (%) ja välitön matkailutulo (1000 €, alv:ton ja %) Kuusamossa vuonna 2014.

Toimiala	Kok.lv. (1000 €)	Mtulo (%)	Välitön matkailutulo (1000 €)	Välitön matkailutulo (%)
Korjaamot/huoltamot	18 576	15	2 786	3,1
Vähittäiskauppa	105 083	27	28 372	31,1
Majoitus/ravitsemus	25 139	88	22 122	24,2
Liikenne	13 083	47	6 149	6,7
Virk./muut palvelut	32 801	97	31 817	34,9
YHTEENSÄ	194 682		91 246	100,0

Vuonna 2014 Oulun välitön matkailutulo oli yhteensä reilu 168 miljoonaa euroa. Välittömästä matkailutulosta majoitus- ja ravitsemistoiminnasta kertyi lähes puolet ja vähittäiskaupasta yli kolmannes (taulukko 3). Välittömän matkailutulon osuus matkailutoimialojen kokonaisliikevaihdosta oli 10 prosenttia.

Taulukko 3. Toimialoittainen kokonaisliikevaihto (1000 €, alv:ton), matkailutulon osuus (%) ja välitön matkailutulo (1000 €, alv:ton ja %) Oulussa vuonna 2014.

Toimiala	Kok.lv. (1000 €)	Mtulo (%)	Välitön matkailutulo (1000 €)	Välitön matkailutulo (%)
Korjaamot/huoltamot	140 445	5	7 022	4,2
Vähittäiskauppa	1 271 390	5	63 570	37,8
Majoitus/ravitsemus	202 765	39	79 078	47,0
Liikenne	83 115	19	15 792	9,4
Virk./muut palvelut	38 552	7	2 699	1,6
YHTEENSÄ	1 736 267		168 161	100,0

Vuonna 2014 Pudasjärven välitön matkailutulo oli yhteensä lähes 24 miljoonaa euroa. Välittömästä matkailutulosta majoitus- ja ravitsemistoiminnasta kertyi yli 40 prosenttia, kun korjaamo- ja huoltamotoiminnan sekä vähittäiskaupan osuus oli kummankin noin viidennes (taulukko 4). Välittömän matkailutulon osuus matkailutoimialojen kokonaisliikevaihdosta oli 32 prosenttia.

Taulukko 4. Toimialoittainen kokonaisliikevaihto (1000 €, alv:ton), matkailutulon osuus (%) ja välitön matkailutulo (1000 €, alv:ton ja %) Pudasjärvellä vuonna 2014.

Toimiala	Kok.lv. (1000 €)	Mtulo (%)	Välitön matkailutulo (1000 €)	Välitön matkailutulo (%)
Korjaamot/huoltamot	9 107	55	5 009	21,1
Vähittäiskauppa	45 606	10	4 561	19,3
Majoitus/ravitsemus	10 504	94	9 874	41,8
Liikenne	5 029	20	1 006	4,3
Virk./muut palvelut	3 220	99	3 188	13,5
YHTEENSÄ	73 466		23 638	100,0

3.2 Välitön matkailutyöllisyys

Välitön matkailutyöllisyys lasketaan kertomalla toimialoittaiset kokonaishenkilöstömäärätiedot aikaisempien tutkimusten empirian kautta saaduilla päätoimialan matkailutyöllisyysprosenttiluvulla. Henkilöstöllä tarkoitetaan henkilötyövuosia.

Vuonna 2014 Kalajoen välitön matkailutyöllisyys oli yhteensä miltei 230 henkilötyövuotta. Välittömästä matkailutyöllisyydestä majoitus- ja ravitsemistoiminnasta kertyi yli 70 prosenttia, kun vähittäiskaupan sekä virkistys- ja muiden palveluiden osuus oli kummankin reilu 10 prosenttia (taulukko 5). Välittömän matkailutyöllisyyden osuus matkailutoimialojen, päätoimialojen, yhteenlasketusta kokonaistyöllisyydestä oli 43 prosenttia.

Taulukko 5. Toimialoittainen kokonaishenkilöstö (htv.), matkailutyöllisyyden osuus (%) ja välitön matkailutyöllisyys (htv. ja %) Kalajoella vuonna 2014.

Toimiala	Kok.henk. (htv.)	Mtyöllisyys (%)	Välitön matk.työll. (htv.)	Välitön matk.työll. (%)
Korjaamot/huoltamot	31	11	3,41	1,5
Vähittäiskauppa	216	14	30,24	13,3
Majoitus/ravitsemus	206	78	160,68	70,5
Liikenne	35	9	3,15	1,4
Virk./muut palvelut	42	72	30,24	13,3
YHTEENSÄ	530		227,72	100,0

Edellä ilmoitettiin välitön matkailutulo ja välitön matkailutyöllisyys toimialoittain. Kun välitön matkailutulo jaetaan välittömällä matkailutyöllisyydellä, saadaan yhden välittömän matkailutyöpaikan (henkilötyövuosi) edellyttämä välitön matkailutulo. Vuonna 2014 Kalajoella tarvittiin keskimäärin 136 211 euroa välitöntä matkailutuloa (arvonlisäveroton) yhtä välitöntä matkailutyöpaikkaa kohti. Toimialoittain tarkasteltuna välitön matkailutulo/välitön matkailutyöllisyys-suhde oli seuraava:

- korjaamo- ja huoltamotoiminta 324 796 euroa/henkilötyövuosi
- vähittäiskauppa 323 375 euroa/henkilötyövuosi
- majoitus- ja ravitsemistoiminta 90 895 euroa/henkilötyövuosi
- liikenne 95 238 euroa/henkilötyövuosi
- virkistys- ja muut palvelut 125 794 euroa/henkilötyövuosi

Vuonna 2014 Kuusamon välitön matkailutyöllisyys oli yhteensä yli 590 henkilötyövuotta. Välittömästä matkailutyöllisyydestä majoitus- ja ravitsemistoiminnasta kertyi lähes 40 prosenttia, virkistys- ja muista palveluista miltei kolmannes ja vähittäiskaupasta noin viidennes (taulukko 6). Välittömän matkailutyöllisyyden osuus matkailutoimialojen kokonaistyöllisyydestä oli 53 prosenttia.

Taulukko 6. Toimialoittainen kokonaishenkilöstö (htv.), matkailutyöllisyyden osuus (%) ja välitön matkailutyöllisyys (htv. ja %) Kuusamossa vuonna 2014.

Toimiala	Kok.henk. (htv.)	Mtyöllisyys (%)	Välitön matk.työll. (htv.)	Välitön matk.työll. (%)
Korjaamot/huoltamot	98	14	13,72	2,3
Vähittäiskauppa	434	27	117,18	19,8
Majoitus/ravitsemus	257	89	228,73	38,7
Liikenne	138	40	55,2	9,3
Virk./muut palvelut	182	97	176,54	29,9
YHTEENSÄ	1 109		591,37	100,0

Edellä ilmoitettiin välitön matkailutulo ja välitön matkailutyöllisyys toimialoittain. Kun välitön matkailutulo jaetaan välittömällä matkailutyöllisyydellä, saadaan yhden välittömän matkailutyöpaikan (henkilötyövuosi) edellyttämä välitön matkailutulo. Vuonna 2014 Kuusamossa tarvittiin keskimäärin 154 296 euroa välitöntä matkailutuloa (arvonlisäveroton) yhtä välitöntä matkailutyöpaikkaa kohti. Toimialoittain tarkasteltuna välitön matkailutulo/välitön matkailutyöllisyys-suhde oli seuraava:

- korjaamo- ja huoltamatoiminta 203 061 euroa/henkilötyövuosi
- vähittäiskauppa 242 123 euroa/henkilötyövuosi
- majoitus- ja ravitsemistoiminta 96 717 euroa/henkilötyövuosi
- liikenne 111 395 euroa/henkilötyövuosi
- virkistys- ja muut palvelut 180 225 euroa/henkilötyövuosi

Vuonna 2014 Oulun välitön matkailutyöllisyys oli yhteensä hieman yli 1 000 henkilötyövuotta. Välittömästä matkailutyöllisyydestä majoitus- ja ravitsemistoiminnasta kertyi yli 60 prosenttia ja vähittäiskaupasta reilu viidennes (taulukko 7). Välittömän matkailutyöllisyyden osuus matkailutoimialojen kokonaistyöllisyydestä oli 13 prosenttia.

Taulukko 7. Toimialoittainen kokonaishenkilöstö (htv.), matkailutyöllisyyden osuus (%) ja välitön matkailutyöllisyys (htv. ja %) Oulussa vuonna 2014.

Toimiala	Kok.henk. (htv.)	Mtyöllisyys (%)	Välitön matk.työll. (htv.)	Välitön matk.työll. (%)
Korjaamot/huoltamot	869	4	34,76	3,4
Vähittäiskauppa	4 267	5	213,35	20,9
Majoitus/ravitsemus	1 805	34	613,7	60,3
Liikenne	880	15	132	12,9
Virk./muut palvelut	284	9	25,56	2,5
YHTEENSÄ	8 105		1 019,37	100,0

Edellä ilmoitettiin välitön matkailutulo ja välitön matkailutyöllisyys toimialoittain. Kun välitön matkailutulo jaetaan välittömällä matkailutyöllisyydellä, saadaan yhden välittömän matkailutyöpaikan (henkilötyövuosi) edellyttämä välitön matkailutulo. Vuonna 2014 Oulussa tarvittiin keskimäärin 164 966 euroa välitöntä matkailutuloa (arvonlisäveroton) yhtä välitöntä matkailutyöpaikkaa kohti. Toimialoittain tarkasteltuna välitön matkailutulo/välitön matkailutyöllisyys-suhde oli seuraava:

- korjaamo- ja huoltamatoiminta 202 014 euroa/henkilötyövuosi
- vähittäiskauppa 297 961 euroa/henkilötyövuosi
- majoitus- ja ravitsemistoiminta 128 854 euroa/henkilötyövuosi
- liikenne 119 636 euroa/henkilötyövuosi
- virkistys- ja muut palvelut 105 595 euroa/henkilötyövuosi

Vuonna 2014 Pudasjärven välitön matkailutyöllisyys oli yhteensä noin 150 henkilötyövuotta. Välittömästä matkailutyöllisyydestä majoitus- ja ravitsemistoiminnasta kertyi lähes 60 prosenttia sekä virkistys- ja muista palveluista miltei viidennes (taulukko 8). Välittömän matkailutyöllisyyden osuus matkailutoimialojen kokonaistyöllisyydestä oli 42 prosenttia.

Taulukko 8. Toimialoittainen kokonaishenkilöstö (htv.), matkailutyöllisyyden osuus (%) ja välitön matkailutyöllisyys (htv. ja %) Pudasjärvellä vuonna 2014.

Toimiala	Kok.henk. (htv.)	Mtyöllisyys (%)	Välitön matk.työll. (htv.)	Välitön matk.työll. (%)
Korjaamot/huoltamot	20	32	6,4	4,3
Vähittäiskauppa	164	10	16,4	10,9
Majoitus/ravitsemus	95	93	88,35	58,8
Liikenne	52	20	10,4	6,9
Virk./muut palvelut	29	99	28,71	19,1
YHTEENSÄ	360		150,26	100,0

Edellä ilmoitettiin välitön matkailutulo ja välitön matkailutyöllisyys toimialoittain. Kun välitön matkailutulo jaetaan välittömällä matkailutyöllisyydellä, saadaan yhden välittömän matkailutyöpaikan (henkilötyövuosi) edellyttämä välitön matkailutulo. Vuonna 2014 Pudasjärvellä tarvittiin keskimäärin 157 314 euroa välitöntä matkailutuloa (arvonlisäveroton) yhtä välitöntä matkailutyöpaikkaa kohti. Toimialoittain tarkasteltuna välitön matkailutulo/välitön matkailutyöllisyys-suhde oli seuraava:

- korjaamo- ja huoltamotoiminta 782 656 euroa/henkilötyövuosi
- vähittäiskauppa 283 598 euroa/henkilötyövuosi
- majoitus- ja ravitsemustoiminta 111 760 euroa/henkilötyövuosi
- liikenne 96 731 euroa/henkilötyövuosi
- virkistys- ja muut palvelut 111 041 euroa/henkilötyövuosi

3.3 Välitön palkkatulo

Välitön palkkatulo lasketaan kertomalla välitön matkailutyöllisyys toimialoittaisilla kuukausittaisilla kokonaisansioilla (mediaani). Yleisesti ottaen palkkatulon toimialoittainen jakautuminen verrattuna työllisyyteen vaihtelee hieman. Tämä johtuu siitä, että kokonaisansiot ovat toimialakohtaisia eivätkä siten yhtä suuria.

Vuonna 2014 Kalajoen välitön palkkatulo oli yhteensä yli 6,8 miljoonaa euroa. Välittömästä palkkatulosta majoitus- ja ravitsemustoiminnasta kertyi lähes 70 prosenttia, kun virkistys- ja muiden palveluiden sekä vähittäiskaupan osuus oli kummankin yli 10 prosenttia (taulukko 9).

Taulukko 9. Toimialoittainen välitön matkailutyöllisyys (htv.), toimialoittaiset kokoajaisten palkansaajien kokonaisansiot (mediaani, euroa/kk) ja välittömät palkkatulot (euroa ja %) Kalajoella vuonna 2014.

Toimiala	Välitön matk.työll. (htv.)	Kokonais- ansiot (euroa/kk)	Palkkatulot (euroa)	Palkkatulot (%)
Korjaamot/huoltamot	3,41	2 487	106 008	1,6
Vähittäiskauppa	30,24	2 495	943 110	13,8
Majoitus/ravitsemus	160,68	2 342	4 703 907	69,0
Liikenne	3,15	2 992	117 810	1,7
Virk./muut palvelut	30,24	2 516	951 048	13,9
YHTEENSÄ	227,72		6 821 883	100,0

Vuonna 2014 Kuusamon välitön palkkatulo oli yhteensä reilu 18 miljoonaa euroa. Välittömästä palkkatulosta majoitus- ja ravitsemistoiminnasta sekä virkistys- ja muista palveluista kertyi kummastakin noin kolmannes ja vähittäiskaupasta viidennes (taulukko 10).

Taulukko 10. Toimialoittainen välitön matkailutyöllisyys (htv.), toimialoittaiset kokoajaisten palkansaajien kokonaisansiot (mediaani, euroa/kk) ja välittömät palkkatulot (euroa ja %) Kuusamossa vuonna 2014.

Toimiala	Välitön matk.työll. (htv.)	Kokonais- ansiot (euroa/kk)	Palkkatulot (euroa)	Palkkatulot (%)
Korjaamot/huoltamot	13,72	2 464	422 576	2,3
Vähittäiskauppa	117,18	2 495	3 654 551	19,9
Majoitus/ravitsemus	228,73	2 266	6 478 777	35,4
Liikenne	55,2	2 992	2 064 480	11,3
Virk./muut palvelut	176,54	2 579	5 691 208	31,1
YHTEENSÄ	591,37		18 311 592	100,0

Vuonna 2014 Oulun välitön palkkatulo oli yhteensä lähes 31 miljoonaa euroa. Välittömästä palkkatulosta majoitus- ja ravitsemistoiminnasta kertyi miltei 60 prosenttia ja vähittäiskaupasta reilu viidennes (taulukko 11).

Taulukko 11. Toimialoittainen välitön matkailutyöllisyys (htv.), toimialoittaiset kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansiot (mediaani, euroa/kk) ja välittömät palkkatulot (euroa ja %) Oulussa vuonna 2014.

Toimiala	Välitön matk.työll. (htv.)	Kokonais- ansiot (euroa/kk)	Palkkatulot (euroa)	Palkkatulot (%)
Korjaamot/huoltamot	34,76	2 487	1 080 602	3,5
Vähittäiskauppa	213,35	2 495	6 653 853	21,5
Majoitus/ravitsemus	613,7	2 266	17 383 053	56,3
Liikenne	132	3 005	4 958 250	16,0
Virk./muut palvelut	25,56	2 579	823 991	2,7
YHTEENSÄ	1 019,37		30 899 749	100,0

Vuonna 2014 Pudasjärven välitön palkkatulo oli yhteensä miltei 4,5 miljoonaa euroa. Välittömästä palkkatulosta majoitus- ja ravitsemistoiminnasta kertyi lähes 60 prosenttia sekä virkistys- ja muista palveluista viidennes (taulukko 12).

Taulukko 12. Toimialoittainen välitön matkailutyöllisyys (htv.), toimialoittaiset kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansiot (mediaani, euroa/kk) ja välittömät palkkatulot (euroa ja %) Pudasjärvellä vuonna 2014.

Toimiala	Välitön matk.työll. (htv.)	Kokonais- ansiot (euroa/kk)	Palkkatulot (euroa)	Palkkatulot (%)
Korjaamot/huoltamot	6,4	2 464	197 120	4,4
Vähittäiskauppa	16,4	2 495	511 475	11,4
Majoitus/ravitsemus	88,35	2 266	2 502 514	55,5
Liikenne	10,4	2 867	372 710	8,3
Virk./muut palvelut	28,71	2 551	915 490	20,4
YHTEENSÄ	150,26		4 499 309	100,0

3.4 Välitön palkkaverotulo

Välitön palkkaverotulo lasketaan kertomalla toimialoittainen välitön palkkatulo kunnan efektiivisellä veroasteella. Vuonna 2014 Kalajoen nimellinen veroaste oli 19,50 prosenttia mutta efektiivinen 13,44 prosenttia. Kuusamossa vastaavat prosenttiluvut olivat 20,00 ja 13,97, Oulussa 20,00 ja 15,40 sekä Pudasjärvellä 20,50 ja 13,09 (Kuntaliitto 2016). On luonnollista, että eniten palkkatuloa kartuttavat toimialat aikaansaavat huomattavimmat palkkaverotulot, koska näiden toimialojen palkkatulot ovat suurimmat verrattuna muihin toimialoihin – palkkaverotulo kertyy palkkatulon suhteessa.

Vuonna 2014 Kalajoen välitön palkkaverotulo oli yhteensä miltei miljoona euroa. Välittömästä palkkaverotulosta majoitus- ja ravitsemistoiminnasta kertyi lähes 70 prosenttia, kun virkistys- ja muiden palveluiden sekä vähittäiskaupan osuus oli kummankin yli 10 prosenttia (taulukko 13).

Taulukko 13. Toimialoittaiset välittömät palkkatulot (euroa), kunnan efektiivinen veroaste (%) ja välittömät palkkaverotulot (euroa ja %) Kalajoella vuonna 2014.

Toimiala	Palkkatulot (euroa)	Efektiivinen veroaste (%)	Palkka-verotulot (euroa)	Palkka-verotulot (%)
Korjaamot/huoltamot	106 008	13,44	14 247	1,6
Vähittäiskauppa	943 110	13,44	126 754	13,8
Majoitus/ravitsemus	4 703 907	13,44	632 205	69,0
Liikenne	117 810	13,44	15 834	1,7
Virk./muut palvelut	951 048	13,44	127 821	13,9
YHTEENSÄ	6 821 883		916 861	100,0

Vuonna 2014 Kuusamon välitön palkkaverotulo oli yhteensä yli 2,5 miljoonaa euroa. Välittömästä palkkaverotulosta majoitus- ja ravitsemistoiminnasta sekä virkistys- ja muista palveluista kertyi kummastakin noin kolmannes ja vähittäiskaupasta viidennes (taulukko 14).

Taulukko 14. Toimialoittaiset välittömät palkkatulot (euroa), kunnan efektiivinen veroaste (%) ja välittömät palkkaverotulot (euroa ja %) Kuusamossa vuonna 2014.

Toimiala	Palkkatulot (euroa)	Efektiivinen veroaste (%)	Palkka-verotulot (euroa)	Palkka-verotulot (%)
Korjaamot/huoltamot	422 576	13,97	59 034	2,3
Vähittäiskauppa	3 654 551	13,97	510 541	19,9
Majoitus/ravitsemus	6 478 777	13,97	905 085	35,4
Liikenne	2 064 480	13,97	288 408	11,3
Virk./muut palvelut	5 691 208	13,97	795 062	31,1
YHTEENSÄ	18 311 592		2 558 130	100,0

Vuonna 2014 Oulun välitön palkkaverotulo oli yhteensä miltei 5 miljoonaa euroa. Välittömästä palkkaverotulosta majoitus- ja ravitsemistoiminnasta kertyi lähes 60 prosenttia ja vähittäiskaupasta yli viidennes (taulukko 15).

Taulukko 15. Toimialoittaiset välittömät palkkatulot (euroa), kunnan efektiivinen veroaste (%) ja välittömät palkkaverotulot (euroa ja %) Oulussa vuonna 2014.

Toimiala	Palkkatulot (euroa)	Efektiivinen veroaste (%)	Palkka-verotulot (euroa)	Palkka-verotulot (%)
Korjaamot/huoltamot	1 080 602	15,40	166 413	3,5
Vähittäiskauppa	6 653 853	15,40	1 024 693	21,5
Majoitus/ravitsemus	17 383 053	15,40	2 676 990	56,3
Liikenne	4 958 250	15,40	763 571	16,0
Virk./muut palvelut	823 991	15,40	126 894	2,7
YHTEENSÄ	30 899 749		4 758 561	100,0

Vuonna 2014 Pudasjärven välitön palkkaverotulo oli yhteensä lähes 600 000 euroa. Välittömästä palkkaverotulosta majoitus- ja ravitsemistoiminnasta kertyi miltei 60 prosenttia sekä virkistys- ja muista palveluista viidennes (taulukko 16).

Taulukko 16. Toimialoittaiset välittömät palkkatulot (euroa), kunnan efektiivinen veroaste (%) ja välittömät palkkaverotulot (euroa ja %) Pudasjärvellä vuonna 2014.

Toimiala	Palkkatulot (euroa)	Efektiivinen veroaste (%)	Palkka-verotulot (euroa)	Palkka-verotulot (%)
Korjaamot/huoltamot	197 120	13,09	25 803	4,4
Vähittäiskauppa	511 475	13,09	66 952	11,4
Majoitus/ravitsemus	2 502 514	13,09	327 583	55,5
Liikenne	372 710	13,09	48 788	8,3
Virk./muut palvelut	915 490	13,09	119 838	20,4
YHTEENSÄ	4 499 309		588 964	100,0

3.5 Matkailun kerrannaisvaikutukset

Tässä tutkimusraportissa seurantamallissa keskitytään vain matkailun välittömiin vaikutuksiin, jolloin kerrannaisvaikutukset eli välilliset ja johdetut vaikutukset jäävät tarkastelun ulkopuolelle. Kerrannaisvaikutukset syntyvät, kun välittömästi matkailusta hyötyvät yritykset hankkivat (välilliset vaikutukset) ja matkailun ansiosta työllistyneet (johdetut vaikutukset) ostavat tavaroita ja palveluita aluetaloudesta. Nämä hankinta- ja ostoketjut voivat olla pituudeltaan useita kierroksia. Kyse on siis siitä, kuinka matkailijoiden käyttämä raha kiertää aluetaloudessa aikaansaaden tulo- ja työllisyysvaikutuksia. Osa välittömistä, välillisistä ja johdetuista vaikutuksista suuntautuu kuitenkin alueelta ulos, mikä merkitsee vuotoja aluetaloudesta. Vuotoja tapahtuu työntekijöiden ostojen ja palkkojen mukana, jolloin ne vähentävät myös alueen verotuloja. Toisaalta osa yritysten tavaroiden ja palveluiden hankinnasta

kohdistuu alueen ulkopuolelle. Kerrannaisvaikutukset ilmaistaan tulo- ja työllisyyskerroimilla.

Kerroin muodostuu seuraavasti:

välittömät (p) + välilliset (s) + johdetut (s) vaikutukset

$$\text{Kerroin} = \frac{\text{välittömät (p) + välilliset (s) + johdetut (s) vaikutukset}}{\text{välittömät (p) vaikutukset}}$$

Matkailutulokerroin-käsitettä soveltaen kyseessä on niin sanottu ortodoksinen kerroin: välittömät vaikutukset ovat primaarisia vaikutuksia (p), kun välilliset ja johdetut vaikutukset ovat sekundaarisia vaikutuksia (s) (ks. Archer 1976: 71; Mathieson & Wall 1987: 64–68; Vuoristo & Arajärvi 1990: 173–174). Laskutoimituksen lopputuloksena saadulla kertoimella kerrotaan välittömät tulo- ja työllisyysvaikutukset, jotta matkailun kokonaistulo- ja kokonaisyöllisyysvaikutukset selviävät. Kerrannaisvaikutuksiin vaikuttavat sekä maantieteelliset että yksilölliset tekijät, joita on tarkasteltu yksityiskohtaisesti toisaalla (esim. Kauppila 2016a, 2016b, 2016c; Kauppila & Järviluoma 2016).

Paikallistasolla matkailun positiivisiin kerrannaisvaikutuksiin voidaan vaikuttaa suosimalla paikallisia tuotteita, mikä koskee niin yrityksiä, kotitalouksia kuin matkailijoita. Yritysten näkökulmasta tämä edellyttää paikallisia hankintaverkostoja. Niitä syntyy vain tuntemalla paikallisten yritysten tuotteita ja paikallisia tuottajia. Lisäksi yritykset voivat edesauttaa kerrannaisvaikutuksia palkkaamalla paikallisia työntekijöitä. Kaikkiaan myönteisten kerrannaisvaikutusten avainsana on paikallisuus.

Matkailun kerrannaisvaikutusten suuruutta paikallistasolla on arvioitu tutkimuskirjallisuuden ja tilastotiedon avulla (ks. Kauppila 2016a, 2016b, 2016c; Kauppila & Järviluoma 2016). Empiirisesti Kuusamon kohdalla on päädytty vuonna 2003 tulokertoimen osalta lukuun 1,26 ja työllisyyskerroimen tapauksessa lukuun 1,21 (Juntheikki & Korhonen 2005). Laajaan kirjallisuuskatsaukseen viitaten Oulun (Kauppila 2016b) kohdalla on käytetty tulokerrointa 1,35 ja työllisyyskerrointa 1,25. Vastaavasti Pudasjärven (Kauppila 2016c) tapauksessa on sovellettu tulokerrointa 1,2 ja työllisyyskerrointa 1,15. Tutkimuskirjallisuuteen vedoten Kalajoen kohdalla käytetään tulokerrointa 1,25 ja työllisyyskerrointa 1,2.

Vuonna 2014 Kalajoen kokonaismatkailutulo oli miltei 40 miljoonaa euroa, Kuusamon yli 110 miljoonaa euroa, Oulun lähes 230 miljoonaa euroa ja Pudasjärven vajaa 30 miljoonaa euroa (taulukko 17). Näin ollen matkailun kerrannaisvaikutukset olivat Kalajoella 7 755 000 euroa, Kuusamossa 23 724 000 euroa, Oulussa 58 856 000 euroa ja Pudasjärvellä 4 727 000 euroa.

Taulukko 17. Välitön matkailutulo (1000 €, alv:ton), tulokerroin ja kokonaismatkailutulo (1000 €) Kalajoella, Kuusamossa, Oulussa ja Pudasjärvellä vuonna 2014.

Kunta	Välitön matkailutulo (1000 €, alv:ton)	Tulokerroin	Kokonaismatkailutulo (1000 €)
Kalajoki	31 018	1,25	38 773
Kuusamo	91 246	1,26	114 970
Oulu	168 161	1,35	227 017
Pudasjärvi	23 638	1,2	28 365

Vuonna 2014 Kalajoen kokonaismatkailutyöllisyys oli yli 270 henkilötyövuotta, Kuusamon lähes 720 henkilötyövuotta, Oulun miltei 1 300 henkilötyövuotta ja Pudasjärven yli 170 henkilötyövuotta (taulukko 18). Näin ollen matkailun kerrannaisvaikutukset olivat Kalajoella 45,54 henkilötyövuotta, Kuusamossa 124,19 henkilötyövuotta, Oulussa 254,84 henkilötyövuotta ja Pudasjärvellä 22,54 henkilötyövuotta.

Taulukko 18. Välitön matkailutyöllisyys (htv.), työllisyyskerroin ja kokonaismatkailutyöllisyys (htv.) Kalajoella, Kuusamossa, Oulussa ja Pudasjärvellä vuonna 2014.

Kunta	Välitön matkailu-työllisyys (htv.)	Työllisyyskerroin	Kokonaismatkailu-työllisyys (htv.)
Kalajoki	227,72	1,2	273,26
Kuusamo	591,37	1,21	715,56
Oulu	1 019,37	1,25	1 274,21
Pudasjärvi	150,26	1,15	172,80

Työllisyyden kerrannaisvaikutuksista kertyy palkkatuloa ja palkkaverotuloa. Kerrannaisvaikutusten palkkatulon määrittämisessä voidaan käyttää Pohjois-Pohjanmaan vuoden 2014 ko-koikaisten palkansaajien kaikkien toimialojen keskimääräistä kokonaisansiota (mediaani) kuukaudessa (2 877 euroa) (Tilastokeskus 2016d). Palkkaverotulon laskemisessa puolestaan sovelletaan tarkastelukuntien efektiivinen veroaste -tilastoa vuodelta 2014 (ks. Kuntaliitto 2016). Kokonaispalkkatulo ja -palkkaverotulo pitävät sisällään välittömät, välilliset ja johdetut vaikutukset. Vuonna 2014 matkailun kokonaispalkkaverotulot olivat Kalajoella yli 1,1 miljoonaa euroa, Kuusamossa noin 3,2 miljoonaa euroa, Oulussa lähes 6,2 miljoonaa euroa ja Pudasjärvellä miltei 700 000 euroa (taulukko 19).

Taulukko 19. Matkailun kerrannaisvaikutusten työllisyys (htv.), palkkatulot (euroa), palkkaverotulot (euroa), kokonaispalkkatulot (euroa) ja kokonaispalkkaverotulot (euroa) Kalajoella, Kuusamossa, Oulussa ja Pudasjärvellä vuonna 2014.

Kunta	Kerrannais- vaikutusten työllisyys (htv.)	Kerrannais- vaikutusten palkkatulot (euroa)	Kerrannais- vaikutusten palkkaverotulot (euroa)	Kokonais- palkkatulot (euroa)	Kokonais- palkkaverotulot (euroa)
Kalajoki	45,54	1 637 732	220 111	8 459 615	1 136 972
Kuusamo	124,19	4 466 183	623 926	22 777 775	3 182 055
Oulu	254,84	9 164 684	1 411 361	40 064 433	6 169 922
Pudasjärvi	22,54	810 595	106 107	5 309 904	695 071

On syytä muistuttaa, että kokonaistyöllisyydessä – ja edelleen palkkatulossa ja palkkaverotulossa – on mukana myös vuodot eli ne henkilötyövuodet, jotka kertyvät kunnan ulkopuolella kirjoilla olevista henkilöistä. Edellä mainitut lukuarvot ilmoittavat siis matkailun aikaansaamat aluetaloudelliset vaikutukset, mutta kaikki näistä vaikutuksista ei välttämättä kohdistu tarkastelukunnissa kirjoilla oleviin henkilöihin. Esimerkiksi vuonna 2003 työllisyysvuoto oli Kuusamossa noin kahdeksan prosenttia ja palkkaverotulovuoto noin 16 prosenttia (Junt-heikki & Korhonen 2005). Vuodot laskettiin välittömästä työllisyydestä ja välittömästä palkkaverotulosta.

3.6 Matkailu osana aluetaloutta

Matkailun ”tärkeyttä” alueille voidaan mitata sen suhteellisella osuudella talouteen. Matkailuelinkeinon suhteellinen osuus aluetalouden kokonaisliikevaihdosta vaihtelee kunnittain: vuonna 2014 se oli Kalajoella alle 10 prosenttia, Kuusamossa vajaa 20 prosenttia, Oulussa muutamia prosentteja ja Pudasjärvellä yli 10 prosenttia (taulukko 20). Matkailun suhteellinen osuus aluetalouden kokonaistyöllisyydestä myötäilee liikevaihtolukuja, sillä Kalajoella se oli alle 10 prosenttia, Kuusamossa lähes 20 prosenttia, Oulussa muutamia prosentteja ja Pudasjärvellä yli 10 prosenttia. Yleisesti ottaen matkailutyöllisyyden hieman korkeammat prosenttiluvut johtuvat siitä, että tietyillä matkailutoimialoilla (majoitus- ja ravitsemistointi, liikenne sekä virkistys- ja muut palvelut) tarvitaan kohtalaisen vähän liikevaihtoa – ja välitöntä matkailutuloa – yhtä henkilötyövuotta kohti. Suhteellisella osuudella tarkoitetaan siis matkailuelinkeinon osuutta kyseisen kunnan Tilastokeskuksen (2016b) yritysrekisterin kokonaisliikevaihdosta ja kokonaistyöllisyydestä vuonna 2014.

Taulukko 20. Välittömän matkailutulon, kokonaismatkailutulon, välittömän matkailutyöllisyyden ja kokonaismatkailutyöllisyyden osuus (%) aluetalouden kokonaisliikevaihdosta ja kokonaistyöllisyydestä Kalajoella, Kuusamossa, Oulussa ja Pudasjärvellä vuonna 2014.

Kunta	Välitön matkailutulo	Kokonaismatkailutulo	Välitön matkailutyöllisyys	Kokonaismatkailutyöllisyys
Kalajoki	6	8	7	9
Kuusamo	13	17	16	19
Oulu	1,4	1,9	2,0	2,5
Pudasjärvi	11	13	10	12

Valtakunnantasolla matkailun osuus bruttokansantuotteesta oli 2,5 prosenttia ja matkailutoimialojen työllisyys 139 200 henkilöä (5,6 % kaikista työllisistä) vuonna 2014. Matkailutoimialojen työllisyydessä on mukana myös paikallinen kysyntä. Pelkästään matkailun aikaansaama työllisyys matkailutoimialoilla oli 62 100 henkilöä (2,5 % kaikista työllisistä) vuonna 2014 (Nurmi 2016). On painotettava, että matkailutoimialoista puuttuu muun muassa vähittäiskauppa.

3.7 Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten kehitys

Edellä määriteltiin matkailun aluetaloudellisten vaikutusten seurantamallin avulla tarkastelussa olevien kuntien matkailutalouden tunnusluvut vuonna 2014. Seuraavaksi verrataan vuoden 2014 matkailun aluetaloudellisten vaikutusten kehitystä vuoteen 2013. Vertailua varten vuoden 2013 rahanarvo muutetaan vuoden 2014 rahanarvoksi Tilastokeskuksen (2016f) elinkustannusindeksin avulla. Käytännössä tämä tapahtuu siten, että vuoden 2013 rahanarvo kerrotaan 1,01:llä (indeksiluku 1910/indeksiluku 1890), jotta se vastaa vuoden 2014 rahanarvoa.

Välittömän matkailutulon muutokset olivat kunnissa maltillisia vuosina 2013–2014 (taulukko 21). Kalajoella matkailutulo on hieman kasvanut, kun se muissa kunnissa on hieman pienentynyt. Kuntien kehityserot ovat kuitenkin vähäisiä. Kuntien sisällä matkailutulossa on jonkin verran vaihtelua toimialoittain. Välittömän matkailutulon muutoksilla on luonnollisesti vaikutusta myös kokonaismatkailutulon kehityksen suuntaan ja sen voimakkuuteen.

Taulukko 21. Välittömän matkailutulon (1000 €, alv:ton) kehitys toimialoittain Kalajoella, Kuusamossa, Oulussa ja Pudasjärvellä vuosina 2013–2014. Vuoden 2013 rahanarvo on muutettu vuoden 2014 rahanarvoon.

Kunta	Korjaa- mot/huol- tamot	Vähittäis- kauppa	Majoitus/ ravitse- mus	Liikenne	Virk./ muut palvelut	YHTEENSÄ
Kalajoki	+ 264	+ 148	+ 1 281	- 20	+ 327	+ 2 000
Kuusamo	+ 322	- 1 032	- 2 285	- 305	+ 531	- 2 769
Oulu	+ 974	- 4 835	+ 2 204	- 316	+ 375	- 1 598
Pudasjärvi	+ 1 552	- 922	- 693	+ 45	- 147	- 165

Vuosina 2013–2014 välittömän matkailutyöllisyyden muutokset olivat myös maltillisia Kuusamo ja Pudasjärveä lukuun ottamatta (taulukko 22). Kalajoella ja Pudasjärvellä matkailutyöllisyys on lisääntynyt mutta Oulussa ja erityisesti Kuusamossa pienentynyt. Kuntien sisällä on matkailutyöllisyydessä hieman vaihtelua toimialoittain. Aivan kuten matkailutulonkin kohdalla, välittömän matkailutyöllisyyden muutoksilla on vaikutusta kokonaismatkailutyöllisyyden kehityksen suuntaan ja sen voimakkuuteen. Tämän lisäksi työllisyyden vaihtelu aiheuttaa muutoksia palkkatuloon ja palkkaverotuloon.

Taulukko 22. Välittömän matkailutyöllisyyden (htv.) kehitys toimialoittain Kalajoella, Kuusamossa, Oulussa ja Pudasjärvellä vuosina 2013–2014.

Kunta	Korjaa- mot/huol- tamot	Vähittäis- kauppa	Majoitus/ ravitse- mus	Liikenne	Virk./ muut palvelut	YHTEENSÄ
Kalajoki	- 0,19	- 2,06	+ 23,38	- 0,45	- 4,36	+ 16,32
Kuusamo	- 0,98	- 1,08	- 50,73	- 2,4	- 0,97	- 56,16
Oulu	+ 0,96	- 13,95	+ 14,28	- 20,1	+ 2,88	- 15,93
Pudasjärvi	- 0,32	- 2,1	+ 24,18	- 0,6	+ 3,96	+ 25,12

Kuusamon (Kauppila 2016a), Oulun (Kauppila 2016b) ja Pudasjärven (Kauppila 2016c) välittömän matkailutulon ja välittömän matkailutyöllisyyden muutosta voidaan tarkastella myös tulkitsemalla Tilastokeskuksen suhdannetietojen indeksilukuja toimialojen liikevaihdosta ja henkilöstömääristä. Kalajoelta ei ollut käytettävissä vastaavia indeksilukuja. Suhdannetietojen indeksiluvuissa on mukana sekä paikallinen kysyntä että matkailukysyntä.

Tilastokeskukselta tiedusteltiin yritysrekisterin suhdannetietojen ja vuositason tietojen suhdetta. Tilastokeskuksen mukaan niin sanotut rakennemuutokset pyritään häivyttämään suhdannetilastoista (indeksiluvuista), jotta itse toiminnan liikevaihto ja henkilöstömäärä pysyvät vertailukelpoisena. Jos osa hotellit-toimialalle kuuluvasta toiminnasta siirtyy esimerkiksi ulkoistamisen tai muun yritysjärjestelyn myötä toiselle toimialalle, kyseisen toimi-

alan liikevaihtokuvaajaan ei tule tästä johtuen laskua vaan rakennemuutos häivytetään, jotta itse toiminnan kehitys näkyy kuvaajasta. Sen sijaan vuositilastoissa rakennemuutosten annetaan näkyä tilastoissa (Kokkonen 2016b). Näin ollen indeksilukujen muutoksesta ei voida suoraan laskea vuosittaisia absoluuttisia lukuja ja eikä siten tulkita muutoksen suuruutta absoluuttisesti.

Oulun tapauksessa välittömän matkailutulon ja välittömän matkailutyöllisyyden toimialoitaiset kehitystrendit noudattavat vuosien 2013 ja 2014 osalta kutakuinkin suhdannetietojen indeksilukujen muutoksia (ks. Kauppila 2016b). Kaikkiaan Oulun kohdalla muutokset suhteessa välittömän matkailutulon ja välittömän matkailutyöllisyyden volyymeihin ovat pieniä.

Pudasjärven tapauksessa matkailutoimialoja ei voitu tutkia erikseen vaan analyysi koski matkailutoimialojen yhteenlaskettua liikevaihtoa ja henkilöstömäärää. Tilastokeskuksen suhdannetietojen indeksiluvut vuosilta 2013 ja 2014 vahvistavat edellä esitettyä kehitystrendiä: vuonna 2014 Pudasjärven matkailutoimialojen yhteenlaskettu liikevaihto oli hieman pienempi kuin vuonna 2013, mutta vastaavasti henkilöstömäärä oli vuonna 2014 suurempi kuin 2013 (ks. Kauppila 2016c).

Pudasjärven majoitus- ja ravitsemistoiminnassa on havaittavissa välittömän matkailutulon kohdalla hieman laskua mutta välittömän matkailutyöllisyyden tapauksessa suurta kasvua vuonna 2014 verrattuna vuoteen 2013: reaalisesti matkailutulo väheni 693 000 euroa eli 7 prosenttia ja matkailutyöllisyys lisääntyi 24 henkilötyövuotta eli 38 prosenttia. Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2013 majoitus- ja ravitsemistoiminnan henkilöstömäärätiedoissa ”55109 Motellit, matkustajakodit ja vastaavat majoitusliikkeet” -toimialalla on epätarkkuutta eli tieto on epävarma. Sen sijaan Pudasjärven hotellit-toimialan henkilöstömäärä on saatu yritystiedusteluista. Epävarma tieto ei kuitenkaan yksinään selitä henkilöstömäärän kasvua vuodesta 2013 vuoteen 2014. Liikevaihtotiedot on jaettu menetelmällisesti monitoimipaikkaisen ja monitoimialaisen yrityksen toimipaikoille, mikä on aiheuttanut osaltaan eroja vuosien 2013 ja 2014 välillä (Kokkonen 2016c). Edelliseen vedoten Pudasjärven majoitus- ja ravitsemistoiminnan henkilöstömäärä – ja matkailutyöllisyys – olisi siis vuonna 2013 liian pieni.

Kuusamon kohdalla välittömän matkailutulon ja välittömän matkailutyöllisyyden toimialoitaiset muutokset noudattavat pääsääntöisesti suhdannetietojen indeksilukujen kehitystrendiä suunnan osalta (ks. Kauppila 2016a). Sen sijaan vuositasen majoitus- ja ravitsemistoiminnassa henkilötyövuosissa muutoksen suuruus kiinnittää huomiota. Kyseisen toimialan välitön matkailutulo oli absoluuttisesti vuonna 2014 lähes 2,3 miljoonaa reaalisesti pienempi kuin vuonna 2013, eli se väheni suhteellisesti 9 prosenttia. Vastaavasti toimialan välitön matkailutyöllisyys oli vuonna 2014 absoluuttisesti 51 henkilötyövuotta pienempi kuin vuonna 2013, jolloin vähennys on suhteellisesti 18 prosenttia.

Yksi mahdollisuus tarkastella Kuusamon majoitus- ja ravitsemistoiminnan välittömän matkailutulon ja välittömän matkailutyöllisyyden (henkilötyövuosi) yhteyttä on pohtia kyseisen toimialan välitön matkailutulo/välitön matkailutyöllisyys-suhdelukua. Vuonna 2014 suhdeluku oli 96 717 euroa/henkilötyövuosi. Vastaavasti vuoden 2013 tutkimustulosten perusteella – vuoden 2014 rahanarvoon muutettuna – Kuusamossa tarvittaisiin majoitus- ja ravitsemistoiminnassa 87 335 euroa välitöntä matkailutuloa yhtä välitöntä matkailutyöpaikkaa (henkilötyövuotta) kohti (ks. Kauppila 2016a). Edelliseen viitaten 2,285 miljoonan euron vähennys toimialan matkailutulossa vuosina 2013–2014 merkitsisi noin 26 henkilötyövuotta, ei 51 henkilötyövuotta. Mikäli Kuusamon majoitus- ja ravitsemistoiminnan henkilötyövuosien muutos noudattaisi vuoden 2013 välitön matkailutulo/välitön matkailutyöllisyys-suhdetta, vuonna 2014 kyseisen toimialan välitön matkailutyöllisyys olisi 254 henkilötyövuotta. Tässä tapauksessa vuonna 2014 Kuusamon välitön matkailutyöllisyys olisi yhteensä 617 henkilötyövuotta ja kokonaismatkailutyöllisyys 747 henkilötyövuotta (työllisyyskerroin 1,21). Näin laskettuna vuoden 2014 välitön matkailutyöllisyys olisi 31 henkilötyövuotta pienempi kuin vuonna 2013, kun puolestaan kokonaismatkailutyöllisyyden kohdalla vähennys olisi 37 henkilötyövuotta.

Toisaalta Tilastokeskuksen mukaan Kuusamon majoitus- ja ravitsemistoiminnan henkilöstömäärän vähennys koskee nimenomaan hotellit-toimialaa. Hotellit-toimialan henkilöstömäärätiedot on saatu yritystiedusteluista. Sen sijaan toimipaikkojen liikevaihtotietoja ei enää vuositasolla tiedustella yrityksiltä. Vuositason liikevaihtotiedot on jaettu menetelmällisesti monitoimipaikkaisen ja monitoimialaisen yrityksen toimipaikoille. Tämä on aiheuttanut osaltaan eroja vuosien 2013 ja 2014 välillä (Kokkonen 2016c). Edelliseen viitaten Kuusamon majoitus- ja ravitsemistoiminnan henkilöstömäärätieto – ja matkailutyöllisyys – olisi siten vuonna 2014 paikkansapitävä.

Kaikkiaan on syytä painottaa, että kahden vuoden aikajänne on liian lyhyt Pudasjärven ja Kuusamon majoitus- ja ravitsemistoiminnan välittömän matkailutulon ja -työllisyyden kehityksen suunnan ja voimakkuuden syvälliseen analysointiin. Tämän vuoksi tarvitaan pidemmän aikavälin seuranta.

Pohjois-Pohjanmaan liiton (2015a) matkailustrategiassa maakunta on jaettu viiteen matkailualueeseen, jotka ovat Ruka-Kuusamo, Oulun kaupunki ja kaupunkiseudun kohteet, Kalajoki, Syöte ja Rokua Geopark -alue. Tämä tutkimusraportti kattaa mainituista matkailualueista kaikki muut paitsi Rokua Geopark -alueen. Rokua Geopark -alueen painoarvo Pohjois-Pohjanmaan matkailussa on kuitenkin vaatimaton, sillä esimerkiksi Tilastokeskuksen virallisten yöpymisvuorokausien perusteella Rokua Geopark -alueen osuus Pohjois-Pohjanmaan yöpymisistä vuonna 2014 oli reilu kolme prosenttia (ks. Pohjois-Pohjanmaan liitto 2015a). Kaikkiaan Pohjois-Pohjanmaan kärkimatkailukeskukset (Kalajoki, Kuusamo, Oulu, Pudasjärvi

ja Rokua Geopark -alue) kattavat yli 90 prosenttia Tilastokeskuksen virallisista yöpymisvuorokausista maakunnassa (ks. Pohjois-Pohjanmaan liitto 2015a; Artman 2016).

Pohjois-Pohjanmaan liiton (2016) suhdannekatsausta tulkiten maakunnan matkailuklusterin liikevaihto ja henkilöstömäärät olivat jokseenkin samalla tasolla vuonna 2014 kuin vuonna 2013. Matkailuklusteri sisältää seuraavat toimialat: majoitus- ja ravitsemistoiminta, liikenne sekä virkistys- ja muut palvelut. Sen sijaan klusterista puuttuvat korjaamo- ja huoltamotoiminta sekä vähittäiskauppa (Pohjois-Pohjanmaan liitto 2015b). Lisäksi on otettava huomioon se, että klusteritarkastelussa on mukana sekä paikallinen kysyntä että matkailukysyntä. Pitäen mielessä mainitut rajoitteet Pohjois-Pohjanmaan suhdannetiedot kuitenkin tukevat tämän tutkimusraportin tuloksia: Pohjois-Pohjanmaan keskeisten matkailualueiden matkailun taloudelliset vaikutukset ovat kutakuinkin yhtä suuret vuosina 2013 ja 2014.

4 YHTEENVETO JA POHDINTA

4.1 Keskeiset tulokset

Tämän tutkimusraportin tarkoituksena oli päivittää Kalajoen, Kuusamon, Oulun ja Pudasjärven matkailun aluetaloudelliset vaikutukset CoReFor-tutkimushankkeessa luodulla seurantamallilla (ks. Kauppila 2016a, 2016b, 2016c; Kauppila & Järviluoma 2016). Raportille asetettiin kaksi yksityiskohtaista tavoitetta.

1. *Selvittää välitön matkailutulo (euroa, alv:ton), välitön matkailutyöllisyys (htv.), välitön palkkatulo ja välitön palkkaverotulo toimialoitain (korjaamo- ja huoltamotointi, vähittäiskauppa, majoitus- ja ravitsemistoiminta, liikenne sekä virkistys- ja muut palvelut) Kalajoella, Kuusamossa, Oulussa ja Pudasjärvellä vuonna 2014.*

Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten seurantamalli pohjautuu aikaisempien empiiristen tutkimusten avulla saatuihin parametreihin sekä olemassa olevaan Tilastokeskuksen ja Kuntaliiton tilastotietoon. Viranomaiset päivittävät sovellettuja tilastoaineistoja vuosittain, joten seurantamalli on luonteeltaan dynaaminen.

Kalajoen, Kuusamon, Oulun ja Pudasjärven matkailutalouden keskeisimmät tunnusluvut vuonna 2014 on kerätty taulukkoon 23. Välitön matkailutulo jakautuu matkailukeskuspaikkakunnissa (Kalajoki, Kuusamo, Pudasjärvi) lähinnä kolmelle toimialalle: majoitus- ja ravitsemistoimintaan, vähittäiskauppaan sekä virkistys- ja muihin palveluihin. Välitön matkailutyöllisyys kohdistuu ennen muuta henkilökohtaista palvelua vaativille aloille eli majoitus- ja ravitsemistoimintaan sekä virkistys- ja muihin palveluihin. Oulussa välitön matkailutulo ja -työllisyys suuntautuvat pitkälti majoitus- ja ravitsemistoimintaan sekä vähittäiskauppaan. Matkailun roolia, ”tärkeyttä”, aluetaloudessa kuvaa matkailuelinkeinon suhteellinen osuus alueen elinkeinoelämästä vajaa 10 prosenttia, Kuusamossa lähes 20 prosenttia, Oulussa muutamia prosenteja ja Pudasjärvellä hieman yli 10 prosenttia. Kalajoella tarvitaan noin 140 000 euroa välitöntä matkailutuloa yhtä välitöntä matkailutyöpaikkaa (henkilötyövuotta) kohti, Kuusamossa noin 150 000 euroa sekä Oulussa ja Pudasjärvellä noin 160 000 euroa.

Taulukko 23. Matkailutalouden keskeiset tunnusluvut Kalajoella, Kuusamossa, Oulussa ja Pudasjärvellä vuonna 2014.

Kunta	Välitön matkailutulo (1000 alv:ton)	Kokonaismatkailutulo (1000 €)	Välitön matkailutyöllisyys (htv.)	Kokonaismatkailutyöllisyys (htv.)	Kokonaispalkkaverotulot (euroa)
Kalajoki	31 018	38 773	227,72	273,26	1 136 972
Kuusamo	91 246	114 970	591,37	715,56	3 182 055
Oulu	168 161	227 017	1 019,37	1 274,21	6 169 922
Pudasjärvi	23 638	28 365	150,26	172,80	695 071

On korostettava, että matkailutyöllisyydessä ei ole otettu huomioon mahdollisia vuotoja henkilötyövuosien, palkkatulon ja palkkaverotulon osalta. Edellä mainitut lukuarvot ilmoittavat matkailun aikaansaamat aluetaloudelliset vaikutukset, mutta kaikki näistä vaikutuksista ei välttämättä kohdistu kuntiin kirjoilla oleviin henkilöihin. Esimerkiksi vuonna 2003 työllisyysvuoto oli Kuusamossa noin kahdeksan prosenttia ja palkkaverotulovuoto noin 16 prosenttia (Juntheikki & Korhonen 2005). Vuodot laskettiin välittömästä työllisyydestä ja välittömästä palkkaverotulosta.

2. Selvittää matkailun aluetaloudellisten vaikutusten kehitys Kalajoella, Kuusamossa, Oulussa ja Pudasjärvellä vuosina 2013–2014.

Kalajoen, Kuusamon, Oulun ja Pudasjärven matkailun aluetaloudellisten vaikutusten muutokset vuosina 2013–2014 olivat maltillisia. Kalajoella matkailutulo on hieman kasvanut, kun se muissa kunnissa on jonkin verran pienentynyt. Kuntien kehityserot ovat kuitenkin vähäisiä. Matkailutyöllisyyden muutokset olivat myös maltillisia Kuusamoa ja Pudasjärveä lukuun ottamatta. Kalajoella ja Pudasjärvellä matkailutyöllisyys on lisääntynyt mutta Oulussa ja erityisesti Kuusamossa pienentynyt. On luonnollista, että vuoden aikana tapahtuvat muutokset ovat vähäisiä.

Tilastokeskuksen suhdannetietojen indeksilukujen kehitystrendit tukevat pääsääntöisesti Kuusamon (Kauppila 2016a), Oulun (Kauppila 2016b) ja Pudasjärven (Kauppila 2016c) matkailun aluetaloudellisten vaikutusten muutoksen suuntaa vuosina 2013–2014. Kalajoelta ei ollut käytettävissä indeksilukutietoja. Pudasjärvellä ja Kuusamossa majoitus- ja ravitsemistoiminnan henkilötyövuosien muutoksen suuruus kuitenkin kiinnitti huomiota, kun vuoden 2014 tutkimustuloksia verrattiin vuoden 2013 vastaaviin.

Tilastokeskuksen mukaan Pudasjärven kohdalla ilmeisesti vuoden 2013 majoitus- ja ravitsemistoiminnan henkilöstömäärätiedoissa on epävarmuutta. Toisaalta kyseisen toimialan monitoimipaikkaisen ja monitoimialaisen yrityksen liikevaihtotietojen jakamisen menetel-

mälliset ratkaisut ovat aiheuttaneet osaltaan eroja vuosien välillä (Kokkonen 2016c). Kaikkiin Pudasjärven majoitus- ja ravitsemistoiminnan henkilöstömäärä – ja matkailutyöllisyys – olisi vuonna 2013 liian pieni.

Mikäli Kuusamon majoitus- ja ravitsemistoiminnan henkilötyövuosien muutos noudattaisi vuoden 2013 välitön matkailutulo/välitön matkailutyöllisyys-suhdetta (ks. Kauppila 2016a), vuonna 2014 kyseisen toimialan välitön matkailutyöllisyys olisi 254 henkilötyövuotta. Tässä tapauksessa vuonna 2014 Kuusamon välitön matkailutyöllisyys olisi yhteensä 617 henkilötyövuotta ja kokonaismatkailutyöllisyys 747 henkilötyövuotta.

Toisaalta Tilastokeskuksen mukaan Kuusamon majoitus- ja ravitsemistoiminnan kohdalla henkilöstömäärätiedot on saatu yritystiedusteluista. Sen sijaan majoitus- ja ravitsemistoiminnan liikevaihtotietojen jakamisen menetelmälliset ratkaisut ovat aiheuttaneet eroja vuosien välillä (Kokkonen 2016c). Kuusamon majoitus- ja ravitsemistoiminnan henkilöstömäärä – ja matkailutyöllisyys – olisi vuonna 2014 paikkansapitävä.

On korostettava, että kahden vuoden aikajänne on liian lyhyt Pudasjärven ja Kuusamon majoitus- ja ravitsemistoiminnan välittömän matkailutulon ja -työllisyyden kehityksen suunnan ja voimakkuuden syvälliseen tarkasteluun. Tämän vuoksi tarvitaan pidemmän aikavälin seuranta.

Yleisesti Pohjois-Pohjanmaan matkailuklusterin liikevaihdon ja henkilöstömäärän kehitys vuosina 2013 ja 2014 muistuttaa tämän tutkimusraportin tuloksia: maakunnan keskeisten matkailualueiden matkailun aluetaloudelliset vaikutukset ovat suurin piirtein samalla tasolla vuonna 2014 kuin vuonna 2013 (ks. Pohjois-Pohjanmaan liitto 2016).

4.2 Pohdinta

Tutkimustuloksia tulkitessa on kiinnitettävä huomiota muutamiin seikkoihin. Ensiksi, tässä tutkimusraportissa esitetyt matkailun aluetaloudelliset vaikutukset koskivat vain Tilastokeskuksen yritysrekisteriin kuuluvia *yrityksiä ja toimipaikkoja*, jolloin esimerkiksi julkisen sektorin matkailutyöpaikat (henkilötyövuodet) jäivät kokonaan tarkastelun ulkopuolelle. Toiseksi, matkailun kerrannaisvaikutusten määrittämisessä tukeuduttiin kirjallisuuteen ja aikaisempiin julkaistuihin tutkimustuloksiin. Ainoastaan Kuusamosta oli saatavissa empiiristä tietoa matkailun kerrannaisvaikutuksista. Kolmanneksi, tutkimusraportissa ei otettu kantaa aluetaloudellisiin vuotoihin. Kyse on siten matkailun aikaansaamista aluetaloudellisista vaikutuksista, joista osa kuitenkin vuotaa aluetaloudesta ulos. Neljänneksi, palkkarakennetilastot ovat valtakunnallisia ja osittain alueellisia, eivät paikallistasolta. Yleisesti ottaen mikäli paikallistasolla joudutaan tyytymään ylemmän aluetason tietoihin, tämä jättää osaltaan huomiotta matkailun aluetaloudellisia ominaispiirteitä. Vuodelta 2014 on kuitenkin saatavissa

maakuntakohtaisia kaikkien toimialojen keskimääräisiä koko-aikaisten palkansaajien kokonaisansiotietoja (mediaani) kuukausitasolta. Pohjois-Pohjanmaalla ne olivat noin kaksi prosenttia pienemmät kuin valtakunnassa keskimäärin (Tilastokeskus 2016d). Luonnollisesti Pohjois-Pohjanmaan sisällä voi esiintyä alueellisia ja toimialoittaisia eroja, ja palkkataso saattaa olla paikallistasolla korkeampia tai matalampi kuin maakunnassa keskimäärin.

Matkailu on dynaaminen ilmiö, joten seurannassa käytettävät toimialoittaiset matkailutulo- ja -työllisyysprosentit luonnollisesti muuttuvat ajan myötä: matkailun suhteellinen merkitys toimialoille saattaa joko lisääntyä tai vähentyä. Vuosittaiset muutokset voivat olla huomattaviakin positiiviseen tai negatiiviseen suuntaan. Esimerkiksi mittavat matkailuinvestoinnit suhteessa aluetalouden kokoon saattavat aikaansaada matkailun suhteellisen merkityksen lisääntymisen eri toimialoille. Toisaalta muun muassa äkillisten poliittisten, taloudellisten tai ympäristöllisten kriisien seurauksena matkailun suhteellinen merkitys aluetalouden eri toimialoilla voi pienentyä olennaisesti. Mikäli kohdealueen sisäiset ja ulkoiset olosuhdemuutokset ovat kohtuuden rajoissa, toimialoittaiset matkailutulo- ja -työllisyysprosentit ovat relevantteja käytettäväksi matkailun aluetaloudellisten vaikutusten vuositason seurannassa ehkäpä 5–7 vuotta. Tämän jälkeen on syytä tehdä uusi erillistutkimus, josta saadaan ajankäytökäiset toimialoittaiset prosenttiluvut seurantaan silmällä pitäen.

Seurantamalli voidaan periaatteessa toteuttaa kahdella tavalla. Ensimmäinen toimintatapa, jota käytettiin tämän tutkimusraportin matkailun aluetaloudellisten vaikutusten seurantamallissa, on suhteellisen kevyt soveltaa. Siinä aikaisemman tutkimuksen empirian kautta saatuja (pää)toimialoittaisia matkailutulo- ja -työllisyysprosentteja käytetään välittömän matkailutulon ja -työllisyyden määrittämiseen. Toinen toimintatapa on työläämpi ja vaativampi sekä aineistojen että empiiristen tietojen näkökulmasta. Mahdolliset muutokset alatoimialojen liikevaihdon ja työllisyyden suhteissa vaikuttavat päätoimialan välittömään matkailutulon ja -työllisyyteen. Työllisyyden kautta muutoksia voi ilmetä myös palkkatulossa ja palkkaverotulossa. Toimintatavassa määritetään ensin alatoimialojen välitön matkailutulo ja -työllisyys ja vasta tämän jälkeen tiedot aggregoidaan päätoimialatasolle. Tämä edellyttää sitä, että alatoimialojen liikevaihto- ja työllisyystiedot sekä matkailuliikevaihtoprosentit ovat saatavissa. Viimeksi mainitut täytyy olla määritelty empiirisesti aikaisemmissa tutkimuksissa. Ensimmäisen toimintatavan aikajänne voisi olla 2–3 vuotta empiirisestä tutkimuksesta, mikä jälkeen olisi syytä toteuttaa seuranta toisen toimintatavan mukaisesti. Toisen toimintatavan jälkeen seurannassa olisi mahdollista jälleen soveltaa ensimmäistä toimintatapaa 2–3 vuotta ennen uutta empiiristä tutkimusta. Näin ollen matkailun aluetaloudellisten vaikutusten vuositason seurantamallin aikajänne olisi kaikkiaan 5–7 vuotta.

Edellistä tukee se, että esimerkiksi Kuusamon kohdalla toimialoittaisten matkailutuloprosenttien muutokset ovat olleet maltillisia 2000-luvulla. Vuonna 2003 korjaamo- ja huoltamotoiminnan matkailutuloprosentti oli 18, vähittäiskaupan 25, majoitus- ja ravitsemistoimin-

nan 80, liikenteen 26 sekä virkistys- ja muiden palveluiden 91 (Juntheikki & Korhonen 2005). Vastaavasti vuonna 2013 korjaamo- ja huoltamotoiminnan matkailutuloosuus oli 15, vähittäiskaupan 27, majoitus- ja ravitsemustoiminnan 88, liikenteen 47 sekä virkistys- ja muiden palveluiden 97 (Kauppila & Järviluoma 2016). Toimialoittain tarkasteltuna ainoastaan liikenteessä näyttää olevan suuri ero näiden kahden, 10 vuoden välein toteutetuissa empiirisissä selvityksissä. Vertailussa on kuitenkin otettava huomioon se, että Tilastokeskuksen yritysrekisterissä on tapahtunut sekä sisällöllisiä että aineiston keräämistapaa koskevia muutoksia mainittujen kahden tutkimuksen aikavälillä. Aineistomuutosten lisäksi raporteissa on sovellettu erilaista matkailun aluetaloudellisten vaikutusten mittaamisen menetelmää.

Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten seurannassa on mahdollista hyödyntää myös Tilastokeskuksen suhdannetietoja (ks. Kauppila 2016, 2016b, 2016c; Kauppila & Järviluoma 2016). Toimialoittaiset vuositasoindeksiluvut antavat viitteitä välittömän matkailutulon ja välittömän matkailutyöllisyyden – ja edelleen palkkatulon ja palkkaverotulon – muutoksista. Indeksilukujen arvoilla voidaan ”korjata” matkailun aluetaloudellisia vaikutuksia lähes reaaliaikaan, sillä suhdannetietojen viive on vain muutamia kuukausia.

Seurantamallin kohdalla on tiedostettava yritysten mahdolliset toimialaluokamuutokset, sillä ne vaikuttavat toimialakohtaisiin ja edelleen yhteenlaskettuihin matkailun aluetaloudellisiin vaikutuksiin. Tällä tarkoitetaan sitä, että yritysten toimiala voi vaihtua TOL (2008) luokituksessa. Lisäksi yrityksiä perustetaan ja lopetetaan, millä on luonnollisesti vaikutusta toimialakohtaisiin matkailun taloudellisiin vaikutuksiin. Toisaalta voidaan olettaa, että tietyn toimialan yritysten liikevaihdon kertyminen noudattaa pitkälti samanlaista paikallista kysyntä–matkailukysyntä-suhdetta kuitenkin yritysten maantieteellinen sijainti huomioon ottaen. Pienissä aluetalouksissa suurten yritysten liikevaihto- ja henkilöstömäärämuutokset vaikuttavat merkittävästi matkailun taloudellisiin vaikutuksiin. Erityisesti tämä koskee yrityksiä, jotka kuuluvat matkailulle tyypillisiin toimialoihin. Näistä ovat esimerkkejä majoitus- ja ravitsemustoiminta sekä virkistys- ja muut palvelut.

Seurantaan liittyy oleellisesti aika-käsite. Esitetyllä seurantamallilla tarkasteltiin valittujen kohdealueiden – Kalajoen, Kuusamon, Oulun ja Pudasjärven – matkailun taloudellisten vaikutusten muutoksia vuositasolla. Kahden vuoden aikajänne on kuitenkin lyhyt, jotta voitaisiin tehdä kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä matkailun aluetaloudellisten vaikutusten kehityksestä ja sen voimakkuudesta. Vuosittaisiin tilastoihin voi liittyä myös virhemahdollisuuksia, ja erityisesti pienissä aluetalouksissa niillä saattaa olla suuri vaikutus. Pitkittäistutkimukset ”paljastavat” ajan myötä mahdolliset vuositasoindeksintilastointivirheet. Näin ollen seurantamallin soveltamista on syytä jatkaa myös tulevaisuudessa matkailun taloudellisten vaikutusten muutosprosessien ymmärtämiseksi.

Kritiikistä ja sudenkuopista huolimatta olemassa olevan tilastotiedon laaja-alainen hyödyntäminen yhdistettynä empirian kautta määriteltyihin parametreihin mahdollistaa matkailun aluetaloudellisten vaikutusten kehityksen systemaattisen, tiettyyn logiikkaan perustuvan seurannan. Lisäksi on todettava, että seurantamalli on dynaaminen, koska viranomaiset päivittävät mallissa käytettäviä tilastoja vuosittain. Tämä mahdollistaa myös jatkossa alueellisen ja ajallisen systemaattisen vertailtavuuden säilymisen, mikä on matkailun suunnittelu- ja kehittämistyön kannalta ensiarvoisen tärkeää.

KIRJALLISUUS JA MUUT LÄHTEET

Archer, B. H. (1976). The Anatomy of a Multiplier. *Regional Studies* 10: 1, 71–77.

Artman, H. (2016). Joulukuun tilastot. Julkaisematon taulukko. 21.2.2016.

Ervasti, P. & P. Kauppila (2003). Matkailun taloudelliset vaikutukset Koillis-Suomessa vuonna 2001. *Naturpolis Kuusamo, koulutus- ja kehittämispalvelut, työpapereita* 4/2003. 17 s.

Hall, C. M. & S. J. Page (2006). *The Geography of Tourism & Recreation. Environment, place and space*. 3. painos. 427 s. Routledge, London and New York.

Idman, M. (2014). Suomen palkkaerot ovat pysyneet pieninä – palkkojen hajonta kuitenkin kasvaa. Viitattu 8.3.2016. http://www.stat.fi/artikkelit/2014/art_2014-05-26_002.html?s=0

Juntheikki, R. & J. Korhonen (2005). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Koillis-Suomessa vuonna 2003. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja A, tutkimuksia* 5. 72 s.

Karppinen, A. & S. Vähäsantanen (2011). Matkailutulo ja -työllisyys Satakunnassa, Porin seutukunnassa ja sen kunnissa 2009 ja 2010. *Turun yliopiston kauppakorkeakoulun Porin yksikön julkaisusarja A, Nro A38/2011*. 64 s.

Kauppila, P. (1999). Matkailu ja aluetalous – työkaluja matkailun taloudellisten vaikutusten arviointiin ja mittaamiseen. *Nordia Tiedonantoja* 2/1998, 115–163.

Kauppila, P. (2001). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset: pohjoismaisen mallin matkailijatutkimukset. *Naturpolis Kuusamo, koulutus- ja kehittämispalvelut, tutkimuksia* 3/2001. 118 s.

Kauppila, P. (2007). Matkailun taloudelliset vaikutukset Kuusamon kaupungissa vuonna 2005. *Naturpolis Kuusamo, koulutus- ja kehittämispalvelut, työpapereita* 5/2007. 19 s.

Kauppila, P. (2009). Kuusamon kaupungin matkailutalous vuonna 2007. *Naturpolis Kuusamo, koulutus- ja kehittämispalvelut, työpapereita* 1/2009. 29 s.

Kauppila, P. (2011). Koillis-Suomen matkailutalous: kuntakohtaista tarkastelua. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja A, tutkimuksia* 7. 45 s.

Kauppila, P. (2012). Kuusamon matkailutalous vuonna 2010. Teoksessa Kauppila, P. & K. Kuosku (toim.): *Kuusamon aluetalousohjelma*, 8–39. *Naturpolis Kuusamo, tutkimuksia* 1/2012.

- Kauppila, P. (2016a). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Kuusamossa. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B Raportteja ja selvityksiä* 45. 92 s.
- Kauppila, P. (2016b). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Oulussa. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B Raportteja ja selvityksiä* 46. 94 s.
- Kauppila, P. (2016c). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Pudasjärvellä. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B Raportteja ja selvityksiä* 47. 87 s.
- Kauppila, P. (2016d). Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten seurantamalli: Sotkamo. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B Raportteja ja selvityksiä* 60. 28 s.
- Kauppila, P. & P. Ervasti (2001). Matkailun taloudelliset vaikutukset Kuusamon kaupungissa vuonna 1999. *Naturpolis Kuusamo, koulutus- ja kehittämisspalvelut, työpapereita* 1/2001. 17 s.
- Kauppila, P. & J. Järviluoma (2016). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Sotkamossa. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B Raportteja ja selvityksiä* 48. 83 s.
- Konttinen, J.-P. (2005). Matkailun satelliittitilinpito ja aluetaloudelliset vaikutukset. *Kauppaja teollisuusministeriö, rahoitetut tutkimukset* 4/2005. 109 s.
- Konttinen, J.-P. (2006). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset – matkailun alueellinen tilinpito. *Kauppaja teollisuusministeriö, rahoitetut tutkimukset* 9/2006. 62 s.
- Kuntaliitto (2016). Kuntien veroprosentit ja efektiiviset veroasteet. Viitattu 7.3.2016. <http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/kuntatalous/verotus/veroprosentit/Sivut/Kuntien-veroprosentit-ja-efektiiviset-veroasteet.aspx>
- Kutilainen, S. (2004). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Kalajoella vuonna 2001. *Nordia Tiedonantoja* 1/2004. 27 s.
- Mathieson, A. & G. Wall (1987). *Tourism: Economic, Physical and Social Impacts*. 2. painos. 208 s. Longman, London.
- Murphy, P. E. (1985). *Tourism: A Community Approach*. 200 s. Methuen, London.
- Nurmi, O. (2016). Matkailutilinpito. Matkailun talous- ja työllisyysvaikutukset 2013–2014. *Visit Finland tutkimuksia* 4. 37 s.
- Näpänkangas, A. (2016). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Kalajoella. *Pohjois-Pohjanmaan liitto* B: 88. 14 s.
- Pohjois-Pohjanmaan liitto (2014). Pohjois-Pohjanmaa, Nuorten maakunta. Maakuntasuunnitelma 2040, Maakuntaohjelma 2014–2017. *Pohjois-Pohjanmaan liitto* A: 56. 82 s.

Pohjois-Pohjanmaan liitto (2015a). Pohjois-Pohjanmaan matkailuelinkeinon kehittämisstrategia 2020 – Yhteistyöllä matkailuelinkeinosta kasvua ja kansainvälisyyttä! *Pohjois-Pohjanmaan liitto A*: 57. 26 s.

Pohjois-Pohjanmaan liitto (2015b). Pohjois-Pohjanmaan suhdannetiedot. Uusimmat tiedot toukokuulle 2015 saakka – uutena signaaleja Tutkasta ja rakennetiedot, esittelyssä matkailuklusteri. 9 s. Pohjois-Pohjanmaan suhdannetiedot 5/2015. Julkaisematon tutkimusraportti.

Pohjois-Pohjanmaan liitto (2016). Pohjois-Pohjanmaan suhdannetiedot. Uusimmat tiedot joulukuulle 2015 saakka – esittelyssä puuklusteri. 10 s. Pohjois-Pohjanmaan suhdannetiedot 12/2015. Julkaisematon tutkimusraportti.

Rinne, P. (1999). Luontomatkailun aluetaloudelliset vaikutukset Kuhmossa. *Joensuun yliopisto, metsätieteellinen tiedekunta, tiedonantoja* 93. 108 s.

Rinne, P. & O. Saastamoinen (2005). Local Economic Role of Nature-based Tourism in Kuhmo Municipality, Eastern Finland. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism* 5: 2, 89–101.

Tahvanainen, N., Vatanen, E. & R. Komppula (2012). Matkailun paikallistaloudellisten vaikutusten mittaamismenetelmien yhdistäminen – Savonlinnan seutukunnan matkailu vuonna 2010. *Matkailututkimus* 8: 2, 40–64.

Tilastokeskus (2016a). Yritysrekisterin toimialakohtainen kokonaisliikevaihto ja -henkilöstö (=henkilötyövuodet). Tilastokeskus, Asiakaskohtainen suhdannepalvelu, huhtikuu 2016.

Tilastokeskus (2016b). Alueellinen yritystoimintatilasto. Viitattu 8.3.2016, 11.3.2016, 26.4.2016 ja 17.6.2016. <http://www.stat.fi/til/alyr/index.html>

Tilastokeskus (2016c). Työvoimatutkimus 2015, työllisyys ja työttömyys. Viitattu 17.6.2016. <http://www.tilastokeskus.fi/til/tyti/2015/13/index.html>

Tilastokeskus (2016d). Palkkarakenne. Viitattu 8.4.2016. <http://www.stat.fi/til/pral/index.html>

Tilastokeskus (2016e). Toimipaikkalaskuri. Viitattu 25.4.2016. <https://www.stat.fi/tup/yritysrekisteri/toimipaikkalaskuri.html>

Tilastokeskus (2016f). Liitetaulukko 3. Elinkustannusindeksi 1951:10=100. Viitattu 8.3.2016. http://www.stat.fi/til/khi/2016/01/khi_2016_01_2016-02-19_tau_003_fi.html

TOL (2008). *Toimialaluokitus (TOL) 2008*. Käsikirjoja 4. 402 s. Tilastokeskus, Helsinki.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2015a). Matkailun alueelliset tulo- ja työllisyyselvitykset – suositus käytettävistä määritelmistä ja luokituksista. Suositus 20.5.2013. Viitattu 13.2.2015. http://www.tem.fi/files/36877/Matkailun_alueellisten_TT-selvitysten_suosituks.pdf

Työ- ja elinkeinoministeriö (2015b). Matkailutilinpito. Matkailun talous- ja työllisyysvaikutukset 2011–2013. *Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, TEM raportteja 2/2015*.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2016). Yritys- ja toimipaikkatilastot. Viitattu 8.3.2016. <http://www2.toimialaonline.fi/>

Vuoristo, K.-V. (1998). *Matkailun muodot*. 251 s. WSOY, Porvoo.

Vuoristo, K.-V. & T. Arajärvi (1990). Methodological problems of studying local income and employment effects of tourism. *Fennia* 168: 2, 153–177.

Muut lähteet

Kokkonen, V. (2016a). Henkilökohtainen sähköposti Virve Kokkonen/Pekka Kauppila. 22.4.2016.

Kokkonen, V. (2016b). Henkilökohtainen sähköposti Virve Kokkonen/Pekka Kauppila. 20.5.2016.

Kokkonen, V. (2016c). Henkilökohtainen sähköposti Virve Kokkonen/Pekka Kauppila. 17.6.2016.

Leinonen, A. (2009). Henkilökohtainen sähköposti Ahti Leinonen/Pekka Kauppila. 3.2.2009.

LIITE I (TOL 2008)

Toimialaluokka	Toimialan numero	Toimialan nimi
Korjaamo- ja huoltamatoiminta	45201	Moottoriajoneuvojen huolto ja korjaus (pl. renkaat)
	45403	Moottoripyörien huolto ja korjaus
	473	Ajoneuvojen polttoaineiden vähittäiskauppa
Vähittäiskauppa	471	Vähittäiskauppa erikoistumattomissa myymälöissä
	472	Elintarvikkeiden, juomien ja tupakan vähittäiskauppa erikoismyymälöissä
	474	Tieto- ja viestintäteknisten laitteiden vähittäiskauppa erikoismyymälöissä
	475	Muiden kotitaloustarvikkeiden vähittäiskauppa erikoismyymälöissä
	476	Kulttuuri- ja vapaa-ajan tuotteiden vähittäiskauppa erikoismyymälöissä
	477	Muiden tavaroiden vähittäiskauppa erikoismyymälöissä
	478	Tori- ja markkinakauppa
	Majoitus- ja ravitsemistoiminta	551
552		Lomakylät, retkeilymajat yms. majoitus
553		Leirintäalueet, asunto- ja matkailuvaunalueet
55902		Maatilamatkailu, bed & breakfast
55903		Lomamökkien vuokraus
55909		Muualla luokittelematon majoitustoiminta
561		Ravintolat ja vastaava ravitsemistoiminta
5621		Pitopalvelu
563		Baarit ja kahvilat
Liikenne		491
	4932	Taksiliikenne
	4939	Muulla luokittelematon maaliikenteen henkilöliikenne
	501	Meri- ja rannikkovesiliikenteen henkilökuljetus
	503	Sisävesiliikenteen henkilökuljetus
	511	Matkustajalentoliikenne
	52211	Linja-autoasemat
	52221	Satamat
	5223	Ilmaliikennettä palveleva toiminta
	7711	Autojen ja kevyiden moottoriajoneuvojen vuokraus ja leasing
	7721	Vapaa-ajan ja urheiluvälineiden vuokraus ja leasing
	7734	Vesiliikennevälineiden vuokraus ja leasing
	7735	Ilmaliikennevälineiden vuokraus ja leasing
	Virkistys- ja muut palvelut	79
9001		Esittävät taiteet
9002		Esittäviä taiteita palveleva toiminta
9102		Museoiden toiminta
9103		Historiallisten nähtävyyksien, rakennusten vastaavien kohteiden toiminta
9104		Kasvitieteellisten puutarhojen, eläintarhojen ja luonnonpuistojen toiminta
9311		Urheilulaitosten toiminta
932		Huvi- ja virkistystoiminta
9604	Kylpylälaitokset, saunat, solariumit yms. palvelut	